Эхэ найхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД УНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

Бүгэдэ арадай газетэ

1994 МАРТ 1
Хабарай эхин бар нарын 19
ВТОРНИК
Гарагай 3
№ 40 (18802)
Газетын сэн захилай 2 түх.
Хэлсээтэ сэн

Редакторай булан

ШЭЛЖЭН ОРОЛГЫН ХАНА ЫЫ БОЛОТОР ҮРГЭЛЖЭЛХЭБ?

2

г ерэед байна. Ямар нэгэ ар-
суудал шиндхэжэ ядахалаа-
эн оролгын хана» байна,
мэ, хахад хухад шиндхэбэрэ
нь гэед хэлэдэг заншал бии
ойна бшуу. Тинхэдээ энэ
ута саг соо үргэлжэлнэ хаш
ар. Үшөө 1985 ондо хубил-
олгэ тухай сонсохоод, тэрэ
арһан ye сагһаа хойшо «шэл-
ын хана» гэжэ ходо хэлэдэг
ойбди.

саг зуурын удхатай, хүнгэн
нүүдые абаһан ушараа энэ
р далдалнаоди, зүгөөр хэ-
ын дүүрэхэ байһаншие то-
оди, юугээшье ойлгохын ар-
лда оруулһан сагаа һуная-
шиндхэлэри абахаһаа аһан
бди. Иимэ юумэн һанаа зо-
үндэ этигэхэгүй байдал шэ-

р жэшээнүүдые дурдаха бо-
оло ошононой хэрэгтэй.
радай депутадуудай съезд
үгын шалгаан соо «умбаад»,
далда яс гэмэ нүлөө үзүүл-
р шиндхэбэри абажа ша-
эй һүүлдэ таража, 1931
ын буһалгаагаар (магад бай-
ибилгаха, заһаха һэдэлгээр)
дан, агуучэхэ гүрэн түрэм-
тараа, һалаа хамнай даа.

Россин Верховно Совет бо-
ашын, правительствын хоо-
ршэлдөөн юугээр дүүрээо?
ма болоюулхада нүлөөлмөөр
алишье талань абаагүй, али
шэгүй бэе өөдээ занаад,
э таоһад лэ, 1993 оной ок-
ямаршье гэм зэмэгүй зоной
гаар дүүрэнэ һэн.

та бодото хүсэн Б. Н. Ель-
байжа, граждан дайнай айм-
эр халта үзэгдөөд, һүжэрэн
эд армиин оһаал хоёр оо-
ааһаа, юун болохо байгаа-
, жэхыдэнэ хүрэмөөр бай-

Федеральна Суглаан, тэрэ-
ата болохо Федерацийн Со-
нэй Дүүмэ һанаһанда хүрэ-
эрүүлэгэ, ашаг үрэ өхэтэй-
э эхилээ гэхэ үндэһэн үгы,
ямар нэгэ хүөилалта бо-
дэрһэн хүн олдохогүй бай-
ааһаа.

Буряад Республикын пар-
ын хэлэхэ болоо һаа, хүдэл-
ан шууд шэнжэтэй байгаа
шадахагүй байнабди. Хү-
о эхинһээ хойшо абаһан
рлигынь гү, али тогтоолынь
хээгэр бодото ажабайдалда
, орон доторхи байдалые
да, тогтоншоруулгада нү-
дэлөө» гэжэ хэлэхэ аргагүй
дүүлхэ хэрэгтэй.

хэдэн жэшээ дурдая. Нэ-
уряад Республикын арадуу-
д тухай» Хуули ёһын тэ-
өөрлүүлхын түлөө абаһан
лөө гэжэ мүнөөшье хараг-
рүүн буряад, ород хэлэнүүд
, түрэлэй хэлэнүүд гэжэ со-
е һаа, иимэ юумэн бодэтэ
ы үзэгдэнэ гэед хэлэжэ ша-
Үгы аав даа. Энээнние туй-
ошье хэгдээгүй ха юм.

зэе. Юрын гэхэдэ, юрын
ухай дурдахадамнайшье, ба-
атай юумэн бодохогүй хэ-
, гудамжан удтахи, эмхи
, предприятнуудай, бусад
рнуудай гаргалтахи гаршa-
гол түлөө гансал . ородоор
Суглаа, хуралнууд дээрэ
ород хэлэн эзэлнэб? Гү-
өгэ хэлые мэдэхэгүй зонине
ндэ һургаха талаар ажал
лагданагүйю? Граждан дай-
ой хойно үзэг бэшэг мэдэхэ-
ургаха арга боломжо, мүн.
үнөө абаха танаггүйгөөр ха-
ольшевигүүд хаанаһаа оло-

р үргэлжэлүүлээ һаа, хэлэ-
гаа олон гэед тэмдэглэмээр.
улиин баталагдан аөтаашье
нимэ байдал тогтооб гажэ
тэл гол, үндэһэ шалгагаан
роодхино. Тэрэ юун бэ гэ-
ухай энэ хуули абахадаа,
хэлэнэй адли бэшэ хэрэг-
йдалтай баиһанние, буряад
той саг соо хашуулжа, хар-
йһанные хараада огтэ абан-
байна бшуу.
уули баталан абаһан түрүү-

шын үдэрһөө хойшо гүрэнэй хоёр хэлэнүүд адли бэшэ байдалда табигдаа. Иигээд байхадань, тус хуули бодото дээрээ бэелүүлэгдэхэ гэжэ хэлэхэ гэ эшэ нүгэл аао даа. Юуншье гэжэ хэлсээ һаамнай, мүнөөнэй эрхэ байдалда ород хэлэн лэ улам саашаа болохо бүреэ гол һуури эзэлхэ байна бшуу.

Юундэ иигэжэ хэлээд, дурдаад һаланагүйоши гэхэдэ, бодото байдалда тогтоһон юумые хараадаа абажа, буряад хэлые үлүүсэ булюу байдалда заа-ool табиха тон хэрэгтэй байгаа гэжэ һанахаар. Хуулита ёһоор нимэ эрхэнүүдые хараалаагүй һаа, хэрэг урагшатай байха аал даа? Үгыл юм ааб даа. Эндэ одоол ямар арсалта, национализм гаргаа гэхэ шалтагаан байха һэм?

Юрэл харгын далан дээрэ гү, али бүри саанашье түрюулэгдэһэн түрэл хэлээ шадаал һаа түргэнөөр, юумэнэй эсэслэн орэйтошоогүндэ абарха, аршалха һэдэлгэ гаргахадаа, үлүү гарама, хэтэрмэ ябадал гаргаа гэлэн хүн горитой малдуу хэнэ гээ һаамнай, алдуу болохогүй гэжэ һанахаар.

Саашань хэлэхэдэ, манай парламент нилээн олоп бусадшье хуулинуудые баталан абаа. Тэдээн соонь манай һанаанда үлэһэн, хэн нэгэнэймнай хуби заяанда, ажабайдалда анхармаар нүлөө үзүүлһэн хуули ухаандамни ороногүй. Юундэ нимэ байдал ушарнаб?

Юуб гэхэдэ, нэн түрүүн саарһан мүнгэнэй үдэр, һара бүхэндэ уналгые тогтоожо, мүнгөөр арадай ажахые хангалга гүримшуулха, бүхыдөө финансова байдал һайжаруулха талаар онсо хэмжээнүүдые абаагүй сагта ямаршье һайнаар таөигдаһан, бодэмжологдоһон программа бэелүүлхэ, ажабайдалда нэвтэрүүлхэ гээшэ айхабтар хүндэ.

Гадна бүхы юумэеэ һандаргаад, эмхи гуримаа алдаад, зоной этигэл найдал горитойгоор бууруулаад байхадаа, эдэ бүгэдэеэ һөөргэнь һэргээн бусааха тухай бодоогүй һаа, ямар нэгэ хуули, зарлиг абаад, байра дээрэнь заабол бэелүүлхэбди гээд бодохо гээшэ буруу.

Буряад Республикын Верховно Советэй XV сесси түүхэтэ сесси болоо юм ооззэ. Тэрэнэй хоер хубитай заседанинууд дээрэ Совет засагай зургаануудые усадхагдаа, Буряад Республикын шэнэ Конституци (Үндэһэн Хуули) баталагдан абтаа.

Энэ талаар абаад хараа һаа, бидэнэр яһала сэдьхэлээ ханангы байха зэргэтэй аабзабди даа. Ялагаашье һаа, «нааданхайн» бэшэ, харин үнэхөөрөө өөрын Үндэһэн Хуулитай боложо, тэрэнэйнгээ хэмжээгээр, гол гуримуудтань түшэглэн ажаһууха аргатай болобобди. Энэ талаараа түүхэтэ удха шанартай байһанинень эхэ буруушаахаб?

Тэрэл зуура һанаанда таараагүй юумэнүүд байһал бии. Онсолходо, дээрэ дурдагдаша шэлжэн оролгын хаһа тухай тус сесси дээрэ дахинаа һануулба. Иигэжэ тус Конституция баһал тодорхой үе сагта, хаһада, тодорхой ажал абгулагшадта тааруулан хүөилгаха, ямар нэгэ статья ондоо болгохо арга бии гээд ойлгоходо хамаагүй гэһэн жэшээ хэзээ нэгэтэ һунгагдаха Арадай Хуралай депутадуудай анхаранда орхибо гээшэ гү? Иигээд лэ ямаршье саг зуурын шэнжэ шанар тон шухала хэрэгтүүдтэ юундэ оруулна гээшэбөөди?

Энээнэй хажуугаар президентын болоод Арадай Хуралай депутадуудай һунгалта үнгэргэхэ болзорой тодоруулагдаагүй байнаниинь этигэл найдал угаа мүлшэхэн болгоно. Юундэ? Юуб гэхэдэ, нютагуудта засагай шэнэ байгууламжын бүрилдүүлэгдэжэ эхилээд байн гэнээнь хэды болотор засагай дээдын хуушан зургаануудые зандаа байха юм?

Эндэ эряд шууд байхаяа һанаа һаа, һунгалта тухай хуулинуудай, президентын, депутадуудай, правительствын гэшүүдэй, нютагай өөһэдыгөө өөһэдөө хүтэлэрилгын зургаануудай статус тухай проектнүүд таөигдаад, сессинин ябасада тааруулагдан заһагдажа, XV сесси дээрээ баталагдаа һаа, таарамжатайл байха һэн.

Юундэ иигэжэ хэлэнэбши гэхэдэ, манай парламент президентын тушаал бии болгохо тухай шиндхэбэри абаһан аад, бэлэн бэшэ гэжэ шууялдаад, Конституциндэ хубилалтануудые, нэмэлтэнүүдые оруулхаһаа арсаад, хойшэлуулһанаа. хойто сесси дээрэнь «б» гэжэ шадаагүй хамнай. Устиноввуд, хомутовууд мүнөө баһал «хүсэ ороод, хүсэеэ суглуулаад», ондоо тээшэмнай татахагүй юм аабза?

Тинмэһээ шэлжэн оролгын хаһа хэды болотор үргэлжэлхэ хаб?

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЙН.

ХЭДЭХЭН ҮГӨӨР

Республикын
шыхиеэ олон
үндэһэ һуури
нтын һунгал-
одо үнгэргэ-
рламентда 104
тулада дул-
20 кандидат,
мүн тэрэшэлэн 13 партинууд болон бүлэглэлнүүдһээ 1.022 кандидат тэмсэл ябуулаа. Парламентын мүнөөнэй толгойлогшо Петр Лучинский түрүүтэй Аграрно-демократическа парти илалта сохом туйлажа магадгүй. Орон дотор бухыдоо һунгуулиин 2 мянган участок хүдэлнэ. Евросоведэй, СБСЕ-гэй, НАТО-гай 150 ажаглагшад һунгалтын ябасын хойноһоо адаглана.

Малай үбэлжэлгэ—шанга шалгалта

БУДАЕВАЙ ОТАРАДА

Хүдөө ажахын бүхы һалбаринуудай хүшэр байдалда ороод байһаниинь хүн бүхэндэ мэдээжэ ааб даа. Хонин ажалнай бүришье хүшэр байдалда оронхой гээшэ. Эдэ хэлэгшэеэ хэдэн тоо, баримтануудаар батадхахада өөрэгүй.

Манай Баргажанай райондо хонин һүрэгнай үнгэргэшэ жэлдэ 35 500 толгойдо хүрэдэг һаа. байгша ондо оройдоол 22 мянган болотороо хороогдоһон байна. Һаяхан болотор эды толгой хонид гансал томо—Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо тоологдодог байһан юм. Мүнөө энэ ажахы хонидойнгоо тоо тогтойе 10 мянганда. хүрэтэрнь үсөөрүүлбэ. Сэмүүн сагай хэды хүрэжэ ерээшье һаань, Баян-Голой хонишодой олонхидынь урда жэлнүүдтэл адли ажал хэрэгүүдээ ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэжэ, хонидоо гарза хоролтодо оруулангүйгөөр хүдэлжэ ябаһан зандаа. Тэдэнэй нэгэниинь гэбэл, Будаев Николай Цыреновича болоно. Тэрэ бүлэтөеэ хамта хонин ажалда хүдэлжэ эхилһээр 30 гаран жэл болобо. Хонишон Будаев тэрэнэйнгээ тэн хахадыень гэхэ гү, али һүүлэй 15 жэлыень эхэ хонидой отарада хүдэлжэ, одоол энэ һалбаринень хонишоной үндэһөөрнь шудалһан, ойлгоһон, ехэ дүй дүршэлтэй, шадабари мэргэжэлтэй болоһон хүн гэхэдэ алдуу болохогүйл байха даа. Тэрэнэй наһанайнь хани нүхэр Сэсэг Ятангаевна иланганаа нарай нялха хурьгадые эрхим һайнаар харууһалжа, тобир тарганаар хүхэ ногоон дээрэ гаргажа шададаг баһал дүршэлтэй хонишон болоно. Сэсэг Будаеватай суттаа ажалладаг хани нүхэдынь иигэжэ тэрээн тухай һанамжатаяа хубаалдана:

— Ямаршье жэлдэ Сэсэг Ятангаевнагай тулжүүлһэн хурьгад үнэхөөрөө татуулһан мэтээр тургэнөөр тобиржодог, хүхэ ногоондо гарахадаа, хүбэн сагаан нооһотой, хүндэ шэгнүүртэй болодог байха юм. Нимэ ажалша бэрхэ хүнүүд тухай бэшэхэ, солыень алдаршуулха хэрэгтэй гээшэ,— гэед тэдэнэр хэлээ һэн.

Эхэ хонин бүриһөө хурьга абажа, гарзагүйгөөр, хүндэ шэгнүүртэйгээр ногоондо гаргаха гээшэмнай тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ юм. Эндэ эхэ хонидой хэр шадалтайгаар харууһалагдаһанһаа, тэжээлээр хэр зэргэ хангагдаһанһаа, ажал хэрэгээ ямараар эмхидхэлэнһээ, хонишод болон хурьгашадай хэр зэргэ харюусалгатайгаар хандаһанһаа тэдэнэй эсэсэй дүнгүүд сэхэ дулдыдаха байна бшуу. Сэхыень хэлэхэ болоо һаа, хонишодой ажалайнь дүнгүүд түхэреэн жэлэй туршада үдэр бүрнин оролдолгоор дуһал дуһалаар нэмээгдэдэг, туйлагдадаг гээшэ. Хонишон хүн энэ талаар өөрын онсо нюусатай байдаг. Николай Будаев өөрөө ажал хэрэгүүд тухайгаа иигэжэ хөөрэнэ:

— Хонишон хүнэй ажал хэрэг нэгэ талаараа гүйгөөшэ морине урилдаанда бэлдэһэн шэнги адлирхуу байдаг. Эндэ хэдэхэн үдэр соо, али неделиин туршада гү, али һара соо амаржа ерээд, һүүлээрнь бүхы хүсэеэ нэгдүүлжэ, богони саг соо гэнтэ амжалта туйлахын аргагүй юм. Хонишон, малшан хүнэй магтуулмаар ажалынь хадаа саһа бордоһотойшье, һалхи шуургатайшье үдэрнүүдтэ гэхэ гү, али онсо үдэр бүриин харюусалгатай хүдэлмэриһөө эшэ үндэһэтэй.

Шэнэ жэлэй эхиндэ Николай Цыреновичэй эхэ хонидой отарада хүрэжэ ерэхэдэмнай, түрүүшынхеэ хурьгалха 360 толгой зуһаг хонид худагһаа бүлэгдэжэ, тэбхэр түмэр амһарта соо зааха бүлеэдхэгдэһэн уһаар ундалуулагдажа байгаа һэн. Абаһаар харахада, хонид үшөө нооһоёо худэлгоогүй, тамираа алдаагүй, тэнхээгээр яһала һайн, хүсэ шадалтай гэжэ харахаар байгаа бэлэй. Иланганаа зуһаг хонид түрэхэ тээшээ болоходоо, обёорогдонгүй шадалаа алдахаяа һанадаг ха юм. Байгша ондо тэжээлэй тиимэ элбэг бэшэшье һаань, эндэхи зуһагууд бэеэр томонууд, ехээр юумэндэ даагдаагүй байһандань һайшаамаар байгаа һэн.

— Мүнөө жэлэй үбэлжэлгэдэ үбһэ тэжээл нилээд хоморшог даа. Зундаа отарынгаа коллективэй хүсөөр 200 центнер үбһэ бэлэдхээ бэлэйбди. Дээрэнь үшөө 160 центнер үбһэ таряашадай ажахынуудай нэгэдэл нэмэжэ үгэхэбди гэжэ найдуулаа һэн. Отарамнай оройшог болотор Борэ голой эрьедэхи зуһаландаа байрлажа, Хүнтэйн тарялангай үлэгдэл посёлогто 140 үхибүүдэй ябаха сад-ясли, дунда һургуули, байрын гэрнүүд баригдажа байна. Молодёжнын комбинадай түрүүшын ээлжээн 1996 ондо ашаглалгада тушаагдаха юм. Энэ ехэ барилгада «Нижнеангарсктрансстрой» гэжэ акционернэ нэгэдэлэй барилгашад хабаадажа, ехэ хэмжээнэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэгдэнэ.

Алта угаажа абаха Ирокинд уурхайн барилга түлэг дундаа. Байгша ондо энэ уурхайн шанаржуулгын комбинадай барилгада хоёр миллиард түхэриг һомологдонхой. Энэ барилгын дүүрэхэдэ, манай аймагта алтан бүри ехээр абтадаг болохо юм.

Муйскын аймагай ажалшад үнгэрһэн жэл муу бэшээр хүдэлжэ гараа. Байгша ондо үшөөл һайн үрэ дүн туйлажа, аймагайнгаа экономикые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулжа байна.

Е. БОГАЧЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

ҮРЭ ДҮНГҮҮДЫНЬ ҺАЙН

Буряад ороной [illegible] зүүн-хойто зүгтэ оршодог манай Муйскын аймаг байгаалиингаа баялигаар хэтэ холын сагһаа хойшо суурхажа байдаг юм. Эндэ алта мүнгэнэй хризотил-асбестын, цементын баян хэбтэшэ бии гээшэ ааб даа. Энэ баялигые ашаглаха зорилготойгоор БАМ-ай харгы баригдаһан юм. Аймагаймнай ажалшад мүнөө БАМ-ай харгы ашаглана, Хойто Муяын хадануд доогуур 15 километр тоннель малтана. Молодёжнын хризотил-асбестын комбинат барина, алта малтажа, аймагайнгаа экономикые хүгжөөхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулалсана.

Аймагаймнай ажалшад муу бэшээр хүдэлжэ, бараг һайн амжалта туйлана. «Каралон», «Витим» гэжэ алта угаадаг артельнүүдэй коллективүүд хамта дүн 900 килограмм алта угаажа, гүрөндэ худалдаа. Молодёжнын хризотил-асбестын комбинадай барилга түлэг дундаа. Энэ комбинадай хүдэлмэришэдэй һууха

ТҮРҮҮШЫН ДАСАНАЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ

Февралиин 27-до «Буряадтахи түрүүшын дасаниие һэргээн бодхоолго» гэһэн буян үйлэдэлгын телевизионно хурал, энэл зорилгоор эмхидхэгдэһэн мүнгэ-зөөриин лотерейн наадан Улаан-Удын хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой (ЗММК) соёлой-спортын комплекс соо болобо. Наадагдаһан биледүүдтэ иимэ шүүбэринүүд тудаа гэбэл, Улаан-Удэдэ гурбан таһалгатай байра, «Жигули» түхэлэй машина үнгэтэ телевизорнүүд, сепараторнууд, мүнгэн гэхэ мэтэ болоно. Тэрэшэлэн Хяагтын аймагай, Хяагта хотын, Улаан-Удын, бусадшье аймаг, хотонуудай предприяти, ажахынуудай, олзын хэрэг эрхилдэг эмхинүүдэй, Буряадай дасангуудай түлөөлэгшэд, һүзэгтэн хандибуудаа үргэбэ. Бүхы дээрээ Балдан Брэйбун дасанай барилгын жасада табяад миллион түхэриг оруулагдаа. Республикын уран бэлигтэнэй хабаадалгатайгаар ехэ концерт болобо.

Россин буддын шажантанай дид-хамба Цываан Дашацыренов, Еши-Лодой Римбүүшэ, бусад ламанар хуралай эхиндэ уншалга бүтээбэ. Дэлгэрэнгы тоосоон һаяын дугаарнуудта гараха.

Н. ДАБАЕВ.

ИТАР-ТАСС ҺҮҮЛЭЙ МЭДЭЭСЭЛ

ПРЕЗИДЕНТЫН СОВЕДЭЙ ГЭШҮҮНЭЙ ҺАНАМЖА

МОСКВА. Амнисти тухай Гүрэнэй Дүүмын Тогтоол тушаа Генеральна прокуратурын абаһан хэмжээнүүд мэргэжэл муутай байһыень гэршэлнэ, гэжэ Президентын Советэй гэшүүн, Россин Эрдэмэй академиин Европын институдай директорэй орлогшо, Сергей Караганов тоолоно, ИТАР—ТАСС-ай корреспондентдэ интервью үгэхэдөө, Генеральна прокурор Алексей Казанник түрүүшээр Прокуратурым, Президентын ба Дүүмын хараа бодолнуудые тааралдуулха һанаатай байһан, Иван Рыбкинэй нэрэ дээрэ эльгээһэн бэшэг соогоо энээн тухай мэдүүлһэн юм гэжэ һануулаа һэн. Гэбэшье Казанник харюу хүлеэнгүйгөөр, Москвадахи шуһата үйлэ хэрэгүүдтэ зэмэтэй хүнүүдые сүлөолхэ зүбшөөл үгөө юм гэжэ Сергей Караганов тэмдэглэбэ. Ажал хэрэгээ һайн мэдэхэгүй хүнүүдые гүрэнэй үндэр түшаалнуудта байлгажа болохогүй гэжэ тэрэ һанамжална.

Генеральна прокуратурын ябуулгануудай эрид шууд бэшэ байһан дээрэһээл Москвадахи политическэ эмхи гуримгүй ябуулгануудые эмхидхэгшэд ба тэрээндэ хабаадагшад сүлөөдэ табигдаа гэжэ һануулалтай. Дүүмын захиралтануудые бэелүүлхэ талаар тэрэнэй абаһан хэмжэнүүд ба амнистие болюулха тухай гүрэнэй толгойлогшын уряалые дэмжэнэб гэһэн мэдүүлгэнь хадаа Казаннигай һанал бодолой асатанги байһан тухай гэршэлнэ гээшэ.

«ГҮРЭНЭЙ ДҮҮМЭ ХАРЮУСАХА УЯЛГАТАЙ»

МОСКВА. 1993 оной октябриин үйлэ хэрэгүүдые эмхидхэгшэдые ба тэрээндэ хабаадагшадые мүрдэлгын «Лефортово» изоляторһаа субботын үдэр сүлөөлһэн ябадалые Россин Федерацийн Президентын хэблэлэй талаар секретарь В. Костиков буруушааба. «Хүнүүдэй шуһанай адхаралгада хабаатай, граждан дайнай шуһата аюулда Россие оруулхаар бэлэн хүнүүд ямаршье сүүдгүйгөөр сүлөөдэ табигдаа»,—гэжэ тэрэ мэдүүлээ һэн. «Энэ ябуулгын түлөө харюусалга Гүрэнэй Дүүмэдэ тохогдохо ёһотой» гэжэ пресс-секретарь тоолоно.

ХЭДЭХЭН ҮГӨӨР

МОСКВА. Россин Федерацийн Генеральна прокуророй уялгануудые Алексей Илюшенкын гүйсэдхэхэ тухай Россин Президентын дурадхалые зүбшөөжэ байһан тухайгаа Федеральна Суглаанай Федерацийн Советэй Түрүүлэгшэ Владимир Шумейко элирхэйлээ һэн. Энэ тушаал эзэлжэ байһан Алексей Казаннигай субботодо тушаалһаа буухада, Генеральна прокурорые һэлгэхэ тухай асуудал гараа һэн. Москвада 1993 оной октябриин 3—4-дэ шуһата үйлэ хэрэгүүдтэ зэмэтэй хүнүүдые Гүрэнэй Дүүмын шиндхэбэреэр сүлөөлһэн ябадалые буруушааһан дээрэһээ, тушаалһаа буугаа юм.

* * *

НАЗРАНЬ (Хойто Кавказ). Республикын парламентын, Президентын ба вице-президентын һунгалтануудые нэгэн доро үнгэргэлгэтэй, мүн тэрэшэлэн Конституцийн проектын талаар референдумые үнгэргэлтэй дашарамдуулан, Россин Президентын Зарлигай ёһоор, Ингушетидэ онсо байдал болюулагдаа. Нюусаар дуугаа үгэлгын списогүүдтэ оруулагдаһан 96 кандидат парламентын 27 һууриин түлөө тэмсэнэ.

МОСКВА. Хойто-Европын оронуудай аюулгүй байдалай, Кольско хахад арал дээрэ Россин ба Норвегиин Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй харилсаанай асуудалнуудые албанай хэрэгээр Норвеги ошоходоо, Россин обороныи министр Павел Грачев зүбшэн хэлсэхэ юм. Мүн премьер-министр Гру Харлем Брундтланд ба сэрэгэй албан зургаанай толгойлогшо Иорген Косму гэгшэдтэй тэрэ уулзаха түсэбтэй.

«Новая земля». регионой байгаалиие хамгаалха асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэдээ болохо.

ХАБАРОВСК. Гадаадын экономическа ажал ябуулгада хабаадагшадай хүдэлмэрние тааралдуулха гээшэ эндэ боложо дүүрэһэн региональна семинарай гол темэнүүдэй нэгэн байба. «Алас-Дурна хизаар ба Забайкали» гэһэн регионууд хоорондын эблэл тэрэнние үнгэргөө юм. Регионой юнэн хизаарнууд ба областьнуудай захиргаануудай, Россин Гадаадын экономическа харилсаанай министерствын гадаадын экономическа холбооной талаар мэргэжэлтэд, эрдэмтэд, олзын хэрэг эрхилдэг зургаануудай түлөөлэгшэд экономикын талаар асуудалнуудые зүбшэн хэлсэһэн байгаа.

УНШАГТЫ ТАНИЛСАГТЫ

2-дохи нюурта. Тарялалдай ажахынуудай түрүүшын алхамууд. Н. Юрчик: «Хүл дээрээ гарахал байха». Малай үбэлжэлгэ — шанга шалгалта. В. Баторов: «Һүн олзо үгэхэеэ болёо». Э. Будаев: «Яарсаһаа шэнинсэ гарахагүй». Б. Лайдапов: «Найдамтай хүтэлбэрилэгшэ».

3-дахи нюурта. Уншагша дурадхана. А. Лыгденов: «Энхэ мүнхэ байгаали тухай». Д. Цыденов: «Хошуун Үзүүрэй һургуулида». Дэлхэйн арадуудай уран зохёолой баялигһаа. А. Пушкин: «Татьянын Онегиндэ бэшэһэн бэшэг»— Н. Дамдиновай оршуулга.

4-дэхи нюурта. Ажабайдал тухай бодолнууд. М. Зомонов: «Үтэлһэн зониие бү доромжолоё». «Сагаалган-94» — мэдээсэлнүүд. Спорт.

Таряашадай ажахынуудай

түрүүшын алхамууд

ХҮЛ ДЭЭРЭЭ ГАРАХАЛ БАЙХА

Энэнһээ урда хоёр жэлэй саана хүдөө ажахыда арендынэ харилсаа нэбтэрүүлхэ тушаа шуулан боложо, энэ гурим зарим газарта муу бэшээр хэрэглэгдэжэ эхилээд байгаа.

Эгээл тэрэ үедэ Прибайкалиин аймагай «Нижеревский» совхозой түрүү һаалишан Вера Андреевна Картамышева ажахы соогоо эгэсэн түрүүлэн арендынэ гуримаар хүдэлөод туршаха гэжэ шиидээ юм. Тиигээд тэрэ нүхэртээ өөрынгөө һаажа байһан 30 үнеэдые хамтын һүрэгнөө амяарлажа, арендынэ хөлсэнэй ёноор абаһан үөнэ, тэжээл тэдээндээ эдюулдэг, һааһан һүеэ баһал бусадпаа амяарайнь тушаадаг болоо бэлэй.

Арендээр ажаллаха гээшэмнай урдынхиһаа юугээрээ илгаатай байгааб гэхэдэ, ажахытаяа тусхай хэлсээ баталжа, һаалишан бүхэн һарадаа, квартал соо, жэлдээ хэды тугал абахабиб, тэдэнэй шэгнүүр хэды шэнээнээр нэмээхэбиб, үнеэн бүхэнһөө хэды шэнээн һү һаахабиб гэжэ тэрээн соогоо бэшэдэг, һэн. Харин совхозой дирекци гэхэ гү, али арендэдэ үгэгшэ өөһэдынгөө эүгһөө малай эдихэ тэжээл (нормын ёноор) таһалдуулангүй үгэхэ, һааһан һүень һаадгүй тушаажа абаха, ажалай гол болон даабариһаа гадуур абаһан продукциин түлөө түлбэри хэды шэнээн түлэхэ тухай баһал хэлсээн соо бэшэдэг байгаа.

Иигэжэ бээ даагаад, юумэнэйнгээ эзэн болоод хүдэлһэн түрүүшын жэлдэ Картамышевтан ажахынгаа бусад һаалишадһаа һураггүй дээгүүр үрэ дүн туйлаһан юм. 1992 ондо арендынэ гуримаар хүдэлжэ, Вера Андреевна 30 үнеэдэйнгээ тус бүриһөө 5000 килограмм һү һаагаа бэлэй. Тэрэнэй урда тээ коллектив соогоо хүдэлхэдөө үнеэн бүриһөө арай гэжэл 2800—3000 килограмм һү һаадаг байһан бшуу.

— Тэрэ үедэ арендэ юушэнги байдаг һэн. Хэдышье эхэ продукци үйлэдбэрилхэдэш, тэрэ хуу «хамтын төгоон» руу орохо. Зөөридөө, ашаг олзодоо хүсэд эзэн бэшэ байнаб, нэгэл хүлһэншэн шэнгиб гэһэн бодол ухаандаш эжэлүүдгүй орохол даа, —гэжэ Вера Андреевна хөөрэнэ.

Тиигэжэ фермерскэ гуримаар гүйсэд бэеэ даагаад хүдэлхэ гэжэ шиидээд, нёдондо жэлэй эхеэр өөһэдын таряашадай ажахы эмхидхэһэн байна. Тэрэнээ «Лина» гэжэ нэрлээ һэн. Гүрэнһөө, мүн коммерческэ банкһаа урьһаламжа абажа, тэрэзгээрээ үхэрнүүдые (тэдэнь гол түлэб үнеэд), малай байра, бага зэргэ техникэ гэхэ мэтые худалдажа абаа. Түрүүшын жэлдэ малайнгаа эдихэ тэжээлые баһал сүм совхозһоо худалдажа абаһан юм.

— Үнгэрэгшэ жэлдэ одоолшье өөһэдынгөө сабшалан дээрэһээ 900 центнер үбһэ сабшажа абаашье һаа, сенаж, силос, таряа талханай зүйл урда мэтэл баһал ажахыһаа худалдажа абаха баатай болообди. Юуб гэхэдэ, таряанай газартайшье һаа, хэрэгтэй техникэ үгы, үрэнэ хүрэнгэшье даб гэһээр абахамнай бэрхэтэй байна. Мүнгэн үгы ха юм.

Тоолоод үзэхэдэ, мүнөө манда адагынь 8—9 миллион түхэриг мүнгэн хэрэгтэй байна. Тэрэ мүнгэ урьһаар абаха гэхэдэ, урда тээхи урьһаламжаяа саг соонь бусаагаагүйдэ шэнэ урьһаламжа даб гэһээр үгтөөдхихөөр бэшэ хэбэртэй.

Тэрэниие түргэн түлэхэ гэхэдэ, худалдаһан һүмнай бүратай сэндэ хүрэнэгүй. Һүнэй килограмм бүхэниие оройдоол 140—150 түхэриг өөр худалдажа, урагшаа ябахань бэрхэтэйл. Гол продукциһаа ашаг олзо горитой оруулха зорилготойгоор һааһан һүеэ өөһэдөө машиндажа, сүсэгы зөөхэй гаргаад, тоһо, сыр буйлуулаашье үзэнэбди. Юрэдөөл, али арга-хургыень бэдэрнэлди даа, —гэжэ фермер хөөрэнэ.

Энэ ажахы мүнөө өөһэдын 100 шахуу үхэртэй. Тэдэнэйнь 50 гараниинь хара эреэн үүлтэрэй үнеэд. Эдэ малые һайнаар эдеэлүүлээ, зүбөөр харууһалаа һаа, һүн ехэ абтаха зэргэтэй. Гэбэшье мүнөө сагта арга шадал багатай таряашанай ажахы урдын колхоз, совхозуудтал адли малаа хүсэд хүрэхэ янза бүриин тэжээлээр хангажа даб дээрэ үшөө шадахагүй байна бшуу.

Гэхэтэй хамта хэнһээшье дулдыдахагүй гүйсэд бэеэ дааһан фермерскэ ажахы эмхидхээд, нэн түрүүн өөһэдынгөө, удаань зониие эдеэ хоолоор хангаха зорилго тавиһан хүнүүдые дэмжэхээр лэ даа. Тэдэнэр хэзээдэшье хүл дээрээ гарахал байха гэжэ найдахаар.

Н. ЮРЧИК,
«Прибайкалец» газетын худэлмэрилэгшэ.

Малай үбэлжэлгэ — шанга шалгалта

«ҺҮН ОЛЗО ҮГЭХЭЕЭ БОЛЁО»

Энэ жэлэй малай үбэлжэлгын үедэ Ивалгын аймагай 13 ажахын һү һаалиин 16 фермэнээ һаагдаһан һүн мүнөө гүрэнэй нөөсэдэ тушаагдажа байна. Худалдагдаһан продукциин хэмжээниинь нёдондонойхитой жэшэхэдэ, тон бага ааб даа. Энэмнай олохон толгой малай хороһонһоо, үнеэдэй һубайрһаһаа эхи үндэнэтэй гэхэдэ, алдуугүй. Жэшээлхэдэ, таряшадай ажахынуудай Оронгын эблэлэй мал ажал эрхилэгшэд 1992 оной туршада бүхыдөө 652 тугал абаһан һаа, харин үнгэрһэн жэлдэ миил 395 түл абажа түлжүүлээ. Ивалгын совхоз — техникум нёдондо жэлдэ урсанданайхида орходоо 174 толгойгоор үсөөн тугал абаһан байха юм.

Мүнөө сагай хэды хүндэрбэшье, үнеэдэй тоо толгой хороохо, тэдэниие һубайруулха хэрэг ажахын хүргжэлтын харгыень хааһаптай адлирхуу болоно бшуу. Таряашадай ажахынуудай «Пригородный», Хурамшын, «Колобковское» гэһэн эблэлэй фермэнүүдтэ олохон үнеэд үхэнэн тугалнуудые гаргана. Энэ байдалай эхин олонхи ушарта һаалишадһаа сэхэ дулдыдадаг байна гээшэ. Тугаллаха үнеэд эртээнһээ һайнаар харуһалагданагүй. Зарим газарта түрэхэ дүтэлһэн үнеэд нойтон, мүльһэтэшэһэн дэбисхэр дээрэ байлгагдаг байха юм. Буряад зоной хэр угһаа хойшо хэрэглэдэг байһан хохир нэгэшье фермэдэ хаагдабагүй. Эбэртэ бодо малые һайн, зөөлэн дэбисхэрээр хангаха гээшэ тэжээл хэрэглэлгын хахад үүргые дүүргэдэг гэжэ эхэ, эсэгэнэрэй сэсэн мэргэн һүргаал һэргээхээр саг тулажа ерээ. Тэгэ энэ хэрэгтэ балай тиимэ ехэ хэмжээнэй мүнгэн зөөри хэрэгтэй бэшэл. Хохир дээрэ хэбтэһэн нарай малда ямаршье үбшэн халдадаггүй. Мүнөөнэй сагаар алтаар жэшээтэй сэнгээр асаргаһаан һолоомо дэбисжэр болгоходо, юумэ ойлгодогүй, сэгнэдэггүй зоной ябадал болоно гээшэ. Дэбисхэртэ хээгэлэдэг модоной хиСэдэһэн үнэтэйшье, олдохоёошье болёо. Эгээл хабарай үедэ нарай малда, тугаллаха үнеэдтэ хохирой үүргэ аргагүй ехэ байна бшуу. Энэ хэрэгые хүдөө ажахын мэргэжэлтэд фермэ, гүүртэ бүхэндэ нэбтэрүүлхэ уялгатай юм.

Үнеэдые үрэжүүлхэ, мүн тугаллаха хөёрой хоорондохи заһаарынь аргагүй ехэ байһаар. Үрэжүүлэгшэд, һаалишад ототой болоһон үнеэдээ саг соонь үрэжүүлнэгүй, үбшэн үнеэд аргалуулагданагүй. Фермэнүүдтэ зоотехническэ тоо бүридхэл 30 үнеэдэйнгээ тус бүриһөө 5000 килограмм һү һаагаа бэлэй. Тэрэнэй урда тээ коллектив соогоо хүдэлхэдөө үнеэн бүриһөө арай гэжэл 2800—3000 килограмм һү һаадаг байһан бшуу.

— Тэрэ үедэ арендэ юушэнги байдаг һэн. Хэдышье эхэ продукци үйлэдбэрилхэдэш, тэрэ хуу «хамтын төгоон» руу орохо. Зөөридөө, ашаг олзодоо хүсэд эзэн бэшэ байнаб, нэгэл хүлһэншэн шэнгиб гэһэн бодол ухаандаш эжэлүүдгүй орохол даа, —гэжэ Вера Андреевна хөөрэнэ.

Тиигэжэ фермерскэ гуримаар гүйсэд бэеэ даагаад хүдэлхэ гэжэ шиидээд, нёдондо жэлэй эхеэр өөһэдын таряашадай ажахы эмхидхэһэн байна. Тэрэнээ «Лина» гэжэ нэрлээ һэн. Гүрэнһөө, мүн коммерческэ банкһаа урьһаламжа абажа, тэрэзгээрээ үхэрнүүдые (тэдэнь гол түлэб үнеэд), малай байра, бага зэргэ техникэ гэхэ мэтые худалдажа абаа. Түрүүшын жэлдэ малайнгаа эдихэ тэжээлые баһал сүм совхозһоо худалдажа абаһан юм.

— Үнгэрэгшэ жэлдэ одоолшье өөһэдынгөө сабшалан дээрэһээ 900 центнер үбһэ сабшажа абаашье һаа, сенаж, силос, таряа талханай зүйл урда мэтэл баһал ажахыһаа худалдажа абаха баатай болообди. Юуб гэхэдэ, таряанай газартайшье һаа, хэрэгтэй техникэ үгы, үрэнэ хүрэнгэшье даб гэһээр абаһан юм.

Тиигэжэ фермерскэ гуримаар гүйсэд бэеэ даагаад хүдэлхэ гэжэ шиидээд, нёдондо жэлэй эхеэр өөһэдын таряашадай ажахы эмхидхэһэн байна. Тэрэнээ «Лина» гэжэ нэрлээ һэн. Гүрэнһөө, мүн коммерческэ банкһаа урьһаламжа абажа, тэрэзгээрээ үхэрнүүдые (тэдэнь гол түлэб үнеэд), малай байра, бага зэргэ техникэ гэхэ мэтые худалдажа абаа. Түрүүшын жэлдэ малайнгаа эдихэ тэжээлые баһал сүм совхозһоо худалдажа абаһан юм.

— Үнгэрэгшэ жэлдэ одоолшье өөһэдынгөө сабшалан дээрэһээ 900 центнер үбһэ сабшажа абаашье һаа, сенаж, силос, таряа талханай зүйл урда мэтэл баһал ажахыһаа худалдажа абаха баатай болообди. Юуб гэхэдэ, таряанай газартайшье һаа, хэрэгтэй техникэ үгы, үрэнэ хүрэнгэшье даб гэһээр абаһан юм.

Тоолоод үзэхэдэ, мүнөө манда адагынь 8—9 миллион түхэриг мүнгэн хэрэгтэй байна. Тэрэ мүнгэ урьһаар абаха гэхэдэ, урда тээхи урьһаламжаяа саг соонь бусаагаагүйдэ шэнэ урьһаламжа даб гэһээр үгтөөдхихөөр бэшэ хэбэртэй.

Тэрэниие түргэн түлэхэ гэхэдэ, худалдаһан һүмнай бүратай сэндэ хүрэнэгүй. Һүнэй килограмм бүхэниие оройдоол 140—150 түхэриг өөр худалдажа, урагшаа ябахань бэрхэтэйл. Гол продукциһаа ашаг олзо горитой оруулха зорилготойгоор һааһан һүеэ өөһэдөө машиндажа, сүсэгы зөөхэй гаргаад, тоһо, сыр буйлуулаашье үзэнэбди. Юрэдөөл, али арга-хургыень бэдэрнэлди даа, —гэжэ фермер хөөрэнэ.

Энэ ажахы мүнөө өөһэдын 100 шахуу үхэртэй. Тэдэнэйнь 50 гараниинь хара эреэн үүлтэрэй үнеэд. Эдэ малые һайнаар эдеэлүүлээ, зүбөөр харууһалаа һаа, һүн ехэ абтаха зэргэтэй. Гэбэшье мүнөө сагта арга шадал багатай таряашанай ажахы урдын колхоз, совхозуудтал адли малаа хүсэд хүрэхэ янза бүриин тэжээлээр хангажа даб дээрэ үшөө шадахагүй байна бшуу.

Гэхэтэй хамта хэнһээшье дулдыдахагүй гүйсэд бэеэ дааһан фермерскэ ажахы эмхидхээд, нэн түрүүн өөһэдынгөө, удаань зониие эдеэ хоолоор хангаха зорилго тавиһан хүнүүдые дэмжэхээр лэ даа. Тэдэнэр хэзээдэшье хүл дээрээ гарахал байха гэжэ найдахаар.

Н. ЮРЧИК,
«Прибайкалец» газетын худэлмэрилэгшэ.

«ЯАРСАҺАА ШЭНИИСЭ ГАРАХАГҮЙ»

Яруунын аймагай «Комсомольский» совхозой бэрхэ малшан Владимир Доржиевич Цыдендамбаев (**зураг дээрэ**) болоно. Хүбүүдынь — Олег, Валерий, Игорь, Дамба эхэ, эсэгэеэ һажаажа, бэрхэ шадамарнууд юм. Багаһаань һургаһанай үрэ нимэл бшуу.

Арад зон соо иигэжэ хэлсэдэг: хартаабхаһаа морхообхо гарадагүй, ларса тарихада, шэниисэ ургадагүй. Энэньшье тон зүб. Олег, Валерий хүбүүдынь тус тустаа үхэрэй фермэ даажа абаһхай. Ерэхэ жэлдэ Владимир Доржиевич наһанайнгаа, амаралтада гарахань. Тинхэдээ Игорь Дамба хөёр үхэрэйнгоо фермэ даажа абахань гээшэ. Найдамтай һайн гарта малынь үгтэхэ хадаа һанаа зоболтогүй. Тиигээдшье, «би эльгээеэ тэбэреэд минии байхагүйб» гэжэ В. Д. Цыдендамбаев хөөрэнэ.

— Үбэлжэлгэ хэр үнгэржэ байнаб? — гэжэ асуубаб.

— Яашаха һэнбибди, Ерээд ошодог үбэл байгаал юм бээ. Үбһэ тэжээл бии. Өөрын гараар бэлэдхэгдэһэн тэжээл арьбан. Тиигээдшье үхибүүдии дүй дүршэлтэй болонхой.

Трактор, моридшье бии. Хөёр үхибүүдии — басагадууд — дээдэ һургуулида һурана. Тэдэндээ туһалха хэрэгтэй.

Гомдолтойнь гэхэдэ, Буряадайнгаа телевиденн хараха аргагүйбди. Урдань автолавка ерэдэг, ураг һайханай бүлгэмэй эдэбхитэд айлшалаа, сэдьхэлыемнай үргэгшэ, баясуулагша һэн. Мүнөө автолавкын ерээшье һаа, мүнгэн байхагүй. Хилээмэеэшье абахамнай бэрхэтэй болоно. Салингаа хүлсэһээр байтарнай үдэрнүүд үнгэржэл байдаг.

Теэд яахаб, гансашье манай эндэ бэшэ, гүрэн түрымнай байдаг хаа-хаанагүй задараа, һандараа ха юм даа. Бэрхэшээл дабагдахал бээ гэжэ найдахаһаа ондоо юумэн үгы.

Э. БУДАЕВ.
Авторай фото.

ХОЛБОО БАРИСААГАА БЭХИЖҮҮЛЭЭ

Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой худэлмэришэд бүтээсэ ехэтэй локомотивуудые заһабарилжа, Зүүн Сибириин түмэр замшадай хэрэглэмжэ һайнаар хангаха гэжэ эрмэлзэдэг юм. Эдэнэр һарадаа ВЛ-80 түхэлэй 35—40 электровоз заһабарилжа, даабаряа дүүргэдэг. Байгша оной январиин даабариһаа гадуур ВЛ-80 түхэлэй нэгэ электровоз заһабарилгдаа.

Долгүүрэй харилсаанай хүшэр хүндэ сагта элдэб һуулгаха хөёр вагон худалдаба. Хитад гүрэнэй түлөөлэгшэд ЛВРЗ-гэй коллективтэ үүн зониие зөөхэ автобусуудые, эдеэ хоолой зүйл худалдаба. Тус заводойхид Монгол гүрэнэй промышленна предприятинуудай үнинһөөл хойшо холбоотой юм. Монголой түмэр замшадта ТЭМ-200 түхэлэй тепловоз заһабарилжа үгэбэ. Улаан-Удын ЛВРЗ-гэй коллектив иигэжэ хүршэ гүрэнүүдтэй холбоо барисаагаа бэхижүүлнэ.

К. ЖАМЬЯНОВ.

ШЭНЭ ГЭРНҮҮД ТОЛЛО

Северобайкальск хотын ажалшадые дулаан, зохид байраар хангажын тула 300 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай байра шулуугаар бариха хэрэгтэй. Мүнөө энэ хүшэр хүндэ сагта лагаад нимэ олон байра бариха болоно гээшэб?

Үнгэрһэн жэл Северобайкальск хотодо 7000 дүрбэлжэн метр талмайтай байра шулуугаар бариргдажа, ашаглалгада түшаагдаба. Энэ үшөөл бага гээшэ ааб даа. Дэлгүүрэй харилсаанай үедэ байрын гэрнүүдые бариха гээшэ тиимэшье амар хэрэг бэшэ ааб даа. Барилгын материалай, шэнгэн түлишын, электрын эльшэ хүсэнэй сэн дээшэлжэл байна ха юм. Ягаад БАМ-ай транспортна барилгашадые шулуун гэртэ дулаан байратай болгохо гэжэ шэб? Энээн түшаа «БАМтрансстрой», «Нижнеангарсктрансстрой» гэжэ акционернэ нэгэдэлнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд яһала бодомжолно, байрын гэрнүүдые бариха хэрэгтэ мүнгэ, зөөри барилгын материал шадал зэргээрээ үгэнэ. Барилга-хабсаралгын 575-дахи поездын худэлмэришэд Северобайкальск хотодо БАМ-ай барилгашадта шулуугаар гэрнүүдые баринжа эхилбэ. Үнгэрһэн жэлдэ 104 байратай гэр транспортна барилгашадта тушааһан юм. Тус поездын худэлмэришэд 104 байратай үшөө нэгэ гэрэй торхо бодхоогоод дотор талын худэлмэри хэжэ байна.

— Бидэ байгша оной ноябрь һарада энэ гэрэй барилга дүүргэжэ, ашаглалгадаа тусалжа, ажалшадые дулаан байратай болгоно гэжэ бодоно. Энэ гэрэй барилгаяа улам һайжаруулаа гэжэ 3—4 жилэй туршада бишье бэшэ. Зөөрөө, ургамал, байшин-һонин материалнуудые үсөөн гаргаа. Ингэжэ «Байгаали» гэһэн сонинтоо хайшаа статьянуудаа. Энэ асуудалай мэдэнэб. Гэбэшье, «Байгаали» гэжэ сонинтоо багахан һонин-һонин материалнуудые тоолуулуулдаг байна.

17-ной номерто Буриниий Л. Буроов хөёр «Азаргана хулисэдэгүй» «Байгаали» гэжэ статьянда нэзхэ байдаг. Минии һанаһан нагшаб.

Дугар Токтохоевичтэй наадаһанаа, бүмбэгэ онобшоо, одоо бэрэ Н. Гылыков һайн.

Залуу багша ехэнхидээ гарма һайнаар багашуулда зонтой Хорнин аймагтаа. Тэрэ гэһэн ориалнуудые ташада Хорн нюрганда сэсэг, жоһаха, хүмүүлэй ургаха, залгана зарһаһан, Д. Т. Арсаланов гэжэ мэтэшэ-ряадай АССР-эй һайхан нэрэтэй ябьята багша» гэжэ ард, ургамал, побүхүүлэй үедэ зэргэдэ хүртэнэ ортагдажа байжэлэй техническэ Буряадай республикин, Буряадай дэм һураллалай дэлэлэй грамотаһай.

Аглаг һайхан гараһаһан Дугар нов наһанайнгаа Павловнатаяа хүрэүулитай гаргажа табяа.

Хорнин 37-ой лагдаһаар 25 дэглэгдэжэ тэлбэрилэгшэ элүүр энхэ, хүсэнэбди.

ИТАР-ТАСС-ай мэдээсэлнүүд

1990 ОНОЙ ОБЛИГАЦИНУУДААР МҮНГЭ ТҮЛЭЛГЭ ХОЙШОЛУУЛАГДАНА

МОСКВА, 1990 оной облигацинуудые худалдажа абаһан хүнүүдтэ гүрэн түрын түлэхэ ёнотой үри шэринь 2 триллион түхэриг болоо гэжэ февралиин 24-нэй дугаар соогоо «Известия» газетэ мэдээсээ һэн. Элдэб эд бараа худалдажа абаха арга олгохо облигацинуудые Союзай Финансын министерство 4 жэлэй саада тээ гаргаһан гээшэ гээд газетэ һануулна. 1993 оной туршада эд бараан үгтэхэ гээд хараалагдаһан аад, 1994 оной гараад байхадашье, эрхэтэд юушье абаагүй байһаар.

Энэ үри шэрине түлэхэ проект Россин Финансын министерство бэлдээ юм. Эд бараанай дэлгүүр дээрэ худалдагдадаг дунда зэргын сэнгүүдтэй адли хэмжээнэй мүнгэ хүнүүдтэ түлэхэ гээд дурадхагдана. Тус проектые бэлдэжэ байхадаа, үри шэри түлэхын тулада 1 триллион 100 миллиард түхэриг хэрэгтэй болохо гэжэ Финансын министерство тодорхойлһон байгаа. Зүгоор эд бараанай дэлгүүр дээрэхи дунда зэргын үнэ сэнгые тооложо үзэхэдэнь, облигацинуудай эзэдтэ гүрэн түрын түлэхэ ёнотой үри шэринь 2 триллион түхэриг болоно гэжэ харуулһан байна. Россин Финансын министерствын үнэтэй сэнтэй саарһанай департаментын ба мүнгэн һангай дэлгүүрэй начальник Белла Златкис иигэжэ газетын корреспондентдэ мэдээсээ һэн. Энэ үри шэрине шадаа һаа, түргөөр түлөө һаа политическэшье, экономическашье талаараа гүрэндэ дэрэ байха гэжэ тэрэ тоолоно.

«БҮХЫ ХҮНҮҮД НЭГЭДЭХЭ ЁЬОТОЙ»

МОСКВА. «Юумые зүбөөр ойлгодог бүхы хүнүүдые нэгэдүүлхэ шухала болоо, юуб гэбэл, түүхэдэ аюултай байдал дахин тохёолдоод байна», — гэжэ «России газетын» корреспонденттэй хоорэлдэхэдөө, Егор Гайдар тэмдэглээ һэн.

«Хүнүүд бүхы юумэ мэдэржэ, ойлгожо эхилээ. Юушье мартаагүй, юунһээшье арсаагүй коммунистнууд толгойгоо үргэжэ эхилээ гэжэ хүнүүд ойлгоно. Национал-социалистнуудшье бэдээ найданхай гэжэ харагдана. Оор тухайгаа, өөһэдынгөө үхибүүд тухай һанаагаа зободог юрын хүнүүдтэ аймшагтай болоод байна. Нимэ байдалай боложо байхада, хүнүүд нэгэ һаа, хүл хөөрсэг болохо юм бээ, үгышье һаа, энэ бодото аюулда зүриигхэ шиидхэбэри зүрхэтэйсөөр абаха ёнотой, — гэжэ тэрэ хэлээ һэн.

«Бидэ манай ороной ерээдүйн түлөө тэмсэнэбди. Лагерьнуудтай, хүнэй эрхэ сүлөөе хаһаһан, эеэлжэнүүдтэй, али бүхы юумээр хомор, ноёд һайдта баһуулха гүрэн манда хэрэгүй, Манай орон эрхэ сүлөөтэй байха ёнотой. Хүн бүхэн өөрын һанамжатай байха, шэлэхэ, дуугаа үгэхэ, оронойнгоо хуби заяае шиидхэхэ эрхэтэй, ажаллажа, мүнгэ олохо аргатай байха ёнотой, — гэжэ «Россин газетын» корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө, Егор Гайдар мэдүүлээ һэн.

ХАЛЬМАГАЙ ФЕРМЕРНҮҮДЭЙ БА ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ХООРОНДОХИ ЗҮРИШЭЛДӨӨН

ЭЛИСТЭ. Элдэб шалтагаанууде бэдэржэ, таряашадай коммерческэ банкые хаагаад, нютагай засагаархид Хальмагтахи фермернүүдэй худэлөөс өөдэлүүлхэгүйн тулада шэнэ һэдэлгэ гаргаба. Энэ шалтагаанаар республикын фермернүүдэй эблэлэй советэй заседани үнгэргэдэһэн байна. Тэрэнэй зэргэдэ 30 мянга гаран хүн тоологдодог юм.

Россин Федерациин Президент Борис Ельциндэ, Россин правительствада, нютагай засагаархидта хандаһан мэдүүлгэ Хальмагай фермернүүдэй эблэл баталан абаа. «Республикада реформо үнгэргэхэ дурагүй хүсэнүүдэй болон фермернүүдэй хоорондохи тэмсэл дээдэ туйлдаа хүрэбэ. «Газарай харилсаанууде гуримшуулха ба аграрна реформо хүргөөхэ туһай» Россин Президентын Зарлигые республикын парламент дүүргэнэгүй гээд хандалга соонь бэшэгдэнхэй. Фермернүүдые дэмжэлгэдэ ба тарлашадай ажахынуудые түбхинүүлгэдэ зорюулжа, бюджедһээ хубаарилагдаһан 1 миллиард түхэриг ба 1 миллиардһаа дээшэ капитальна һомололто нёдондо жэлдэ фермернүүдтэ хүрөөгүй гээшэ. Энээнтэй дашарамдуулан, республикын гүйсэдхэхы засагай мүнгэн һангай ажал ябуулгые наринаар шалгаха хэрэгтэй гэжэ Хальмагай фермернүүд тоолоно.

ИТАР-ТАСС-ай мэдээсэлнүүд

1990 ОНОЙ ОБЛИГАЦИНУУДААР МҮНГЭ ТҮЛЭЛГЭ ХОЙШОЛУУЛАГДАНА

МОСКВА, 1990 оной облигацинуудые худалдажа абаһан хүнүүдтэ гүрэн түрын түлэхэ ёнотой үри шэринь 2 триллион түхэриг болоо гэжэ февралиин 24-нэй дугаар соогоо «Известия» газетэ мэдээсээ һэн. Элдэб эд бараа худалдажа абаха арга олгохо облигацинуудые Союзай Финансын министерство 4 жэлэй саада тээ гаргаһан гээшэ гээд газетэ һануулна. 1993 оной туршада эд бараан үгтэхэ гээд хараалагдаһан аад, 1994 оной гараад байхадашье, эрхэтэд юушье абаагүй байһаар.

Энэ үри шэрине түлэхэ проект Россин Финансын министерство бэлдээ юм. Эд бараанай дэлгүүр дээрэ худалдагдадаг дунда зэргын сэнгүүдтэй адли хэмжээнэй мүнгэ хүнүүдтэ түлэхэ гээд дурадхагдана. Тус проектые бэлдэжэ байхадаа, үри шэри түлэхын тулада 1 триллион 100 миллиард түхэриг хэрэгтэй болохо гэжэ Финансын министерство тодорхойлһон байгаа. Зүгоор эд бараанай дэлгүүр дээрэхи дунда зэргын үнэ сэнгые тооложо үзэхэдэнь, облигацинуудай эзэдтэ гүрэн түрын түлэхэ ёнотой үри шэринь 2 триллион түхэриг болоно гэжэ харуулһан байна. Россин Финансын министерствын үнэтэй сэнтэй саарһанай департаментын ба мүнгэн һангай дэлгүүрэй начальник Белла Златкис иигэжэ газетын корреспондентдэ мэдээсээ һэн. Энэ үри шэрине шадаа һаа, түргөөр түлөө

ДАХИН АР

ИТАР-ТАСС-ай мэдээсэлнүүд

1990 ОНОЙ ОБЛИГАЦИНУУДААР МҮНГЭ ТҮЛЭЛГЭ ХОЙШОЛУУЛАГДАНА

МОСКВА, 1990 оной облигацинуудые худалдажа абаһан хүнүүдтэ гүрэн түрын түлэхэ ёнотой үри шэринь 2 триллион түхэриг болоо гэжэ февралиин 24-нэй дугаар соогоо «Известия» газетэ мэдээсээ һэн. Элдэб эд бараа худалдажа абаха арга олгохо облигацинуудые Союзай Финансын министерство 4 жэлэй саада тээ гаргаһан гээшэ гээд газетэ һануулна. 1993 оной туршада эд бараан үгтэхэ гээд хараалагдаһан аад, 1994 оной гараад байхадашье, эрхэтэд юушье абаагүй байһаар.

Энэ үри шэрине түлэхэ проект Россин Финансын министерство бэлдээ юм. Эд бараанай дэлгүүр дээрэ худалдагдадаг дунда зэргын сэнгүүдтэй адли хэмжээнэй мүнгэ хүнүүдтэ түлэхэ гээд дурадхагдана. Тус проектые бэлдэжэ байхадаа, үри шэри түлэхын тулада 1 триллион 100 миллиард түхэриг хэрэгтэй болохо гэжэ Финансын министерство тодорхойлһон байгаа. Зүгоор эд бараанай дэлгүүр дээрэхи дунда зэргын үнэ сэнгые тооложо үзэхэдэнь, облигацинуудай эзэдтэ гүрэн түрын түлэхэ ёнотой үри шэринь 2 триллион түхэриг болоно гэжэ харуулһан байна. Россин Финансын министерствын үнэтэй сэнтэй саарһанай департаментын ба мүнгэн һангай дэлгүүрэй начальник Белла Златкис иигэжэ газетын корреспондентдэ мэдээсээ һэн. Энэ үри шэрине шадаа һаа, түргөөр түлөө

Уншагша дурадхана

ЭНХЭ МҮНХЭ БАЙГААЛИ ТУХАЙ

...элэй гараха бухэн «Үнэн» газетэдэ ...ушөө һоннрхолбоһоди гэһэн асуулгаа ...ушагшадайнгаа ...г гэшэ. Зон олон ...дые оруулдаг байна.

«Байгаали» гэһэн ...удаһаяа улам һайн ...айгаа гэжэ 3—4 ...на бишье бэшэ ...минии һанахада, ...асуулдаараа газетэ ...ошожо шадаагүй ...өөл, ургамал, байгаа ...нонин-нонин матеориал үсөөн гарана. «Байгаали» гэһэн ...олонхидоо хайшан ...ина хамгаалхабиһэ статьянуудаар ...ө. Энэ асуудалай ...ые мэдэнэб. Гэбэ...падайнгаа һоннирө багахан һоннин ...үнга, байгаали ...йса богони найе толилуулдаг ...һайн байгаа.

17-ной номерто ...ууриной Ц. Буторов хөөр «Заа...уу хүлисэдэгүй ...й байгаали» гэ...ветэлэв нэхэ байбшээ һэн. Зүб ...ин үгэнүүдтэй гаргэд. Минии һанаба...б байгаали» ..., гансал Буряад ...айгаалине гамнажэл байха хэ...мэтэшэлэн бно...М. Гылыков һай...

...тухай еэхэнхидээ ...багашуулда зо...ернаалуудые то...өргтэй. «Азаргана, ...наран сэсэг, жо...алгана загаһан, ...ай» гэхэ мэтэшэ...һайхан нэрэтэй ...уд, ургамал но...ндэ һүүлэй үеде ...мартагдажа бай...

...ая-ганга» гэзэ...уд еэ дурдаха ...тэд гарса зур...д хэлыш даа — ...е хэр эзгэ таа...та? Һаһатай зо...өөз, харин залуу...мэдэхэ хаб? ...раасгай» жур...га тухай эгээ ба...йлгожо абамаар ...тобшохоноор, ...зурагтэйгаар ...байхые хараа ...ль гэшэ. Саа...ламтай тохёолдо...ухай хэлэһүү.

...й саала тээ һэн. ...втобусоор хүдөө ...а ябааб. Ехэ...үл байгаабди. ...ага эзгэ эбдэр...лтадаа газашаа...

...ааһаяа тооложо, намтараа дэлгэжэ һуналди даа. Саашдаа юун болохоб—бү мэдэе.

Д. ДУГАРОВ,
дайнай инвалид, Улаан-Үдэдэ ажаһуугша.

Хэр байнаш, ветеран?

...АҺАЯА ТООЛОЖО, ...МТАРАА ДЭЛГЭЖЭ...

...ан соо юуншье, ...лаан, зо...барилгаа...барилгаа...сэдөө гэ...ө. ...хуние илгадаг...хэл хөөр нэгэл...ө амитай юм. ...дуул мүнөө зү...а хабди. Һара, ...ө, наһандаа хү...мнай мэдэжэ. ...ө наһан бай...жэ табиһан бэ...эн наһан гэһэн ...аб даа. Наһа...инвалидуудта, ...агшалта хүнгэ...ий нэмэлтэ про...йлгуулда һара бү...болодог. Харин ...анайхиһаа бага ...даа. Ветеранууд...уктнуудые аба...лонгуудые һара ...байдаг. Тэдээ...телли ...табигдаһан сэнхотын ...ааха гээшэ ...ма. Хүнгэлэгдэ...нмишье эдеэ хоол ...дуулен ...болёо. Шүлэ процент ...кг. тоһон, 1 кг. Джанфр...архи абаа бо...иланаан ...н сэнгынь бүсвд ...сэнтэй, адли бо...

...лидуудта, ...йнадай бай...ын телефонынь ...хүхэриг, ...одо...өө болоо ...ааа 1 ...хүхэриг...ө, 5 ми...ааа, 1000 ту...

...хэриг түлэнэбди. Инвалидуудай гэр байрын түлбэри 5—6 мянгата, больницада эмнүүлхэсэ орохо болоо һаа, 24 мянган түхэриг...ө, курортдо ошожо аргалуулха болоо һаа, түлбэринь айхабтар ехэ болонхоо. Зайн гал хэрэглэһэнэй түлөө 1 киловаттай 2 түхэриг 50 мүнгэн болонхой. Харин хүдөөдэ һуудаг инвалидуул телефонойнгоо түлөө 50 процентыень түлэдэг, хүнгэлэгдэһэн сэнтэй хоолоор хангагдана. Тэдэндэ али болохо туһаламжа үзүүлэгдэдэг. Тэдэнэр шадаха зэргээрээ адуу мал барина, огородой эдеэ ургуулна, хартаабха тарьяд, үлүү гараһыень мүнгэн болгоно. Харин городто ажаһуудаг инвалидууд үнэтэй хоол абанабди. Хилээмэн, һүн ехэ үнэтэй. Нэгэ хүнэг хартаабха 3 мянгата, килограмм гурил 600—700, 10 үндэгэн 1100 түхэриг...а. Зарим инвалидуудай гэр бүлэдэ олон аша, гушанарынь дахалдажа ябаад, магазин ошоходоо, һалан һандангүй шоколад абажа үгэ гэжэ гуйхадань, арсаха аргагүй байдаг. Үгы һаа, энэ тэрэ наданхай һайхашаха. Үнэтэй гэхэдэш, ойлгохогүй, үнэтэй гэшэш юун гэһэн үгэб гэжэ урдаһаашни асууха.

Нёдондб Улаан-Үдэһөө хэдэн инвалид Усолье-Сибирское хотодо амархадаа, дайнай инвалидуудтай хөөрэлдэдэг һэмди. Эрхүүгэй областьдо ветераннуудай ханалга тад ондоо байдаг юм байна. Инвалидуудта һара бүхэндэ хүнгэлэгдэһэн сэнгүүдээр мяхан, тоһон, саахар, сай, дабһан, гаряа талхан, үндэгэн үгтэдэг. Эрхүүгэй областнин ноёд наһатай зондоо анхаралаа ехээр табидаг гэжэ мэдэхээр байба.

Үбгэд, хүгшэд залуудаа хамтын хэрэгэй түлөө яһалал хүдэлһэн юм аабза. Дайнай үедэ эхэнэр зон хамаг ажалаа хээд, хэнһээшье дутуугүй байһан гүб даа.

Харин дайнай инвалидуудд нютагаа ерээд, минин байгаагүй, шадал зэргээрээ хүдэлдэг байгаа. Энэ олондо мэдээжэ. Дайнда ябажа, хэды дахин шархатажа, инвалид болоошье һаа, ажалһаа бээ зайсуулха гээшые огто мэдээгүй зон байха. Ядаха сүхэрхэдөө, инвалид болохо һанаатай, комиссинин хойноһоо ябадаг бологдоо.

Урдань Илалтын үдэр бидэнние суглуулжа амаршалдаг, ходо тооной бэлэгүүдые үгэдэг, һанал бодолнуудаараай һонирхолог байгаа. Мүнөө тиимэ юумэн хэгдэхээ болинхой. Ядаруу инвалидуудай гэр байрадань ерэжэ, бодото байдалыень мэдэхэ, туһалха гэжэ хэншье оролдохоёо болёод байна.

Иимэ байдалда бидэ наһаяа тооложо, намтараа дэлгээжэ һуналди даа. Саашдаа юун болохоб—бү мэдэе.

Д. ДУГАРОВ,
дайнай инвалид, Улаан-Үдэдэ ажаһуугша.

...ДАХИН АРХИ ТАМХИН ТУХАЙ

...ниһаа хэн, яа...б» гэжэ урда...бэшэ бэлэй? ...бологоо дуһон гаршг...ө. ...ө архи тамхин ...ө хэжэ ...ө. Шэ...хэр ...ө. Паломо...ө тоологдоо ...ө «Һүүдэ...ө редакцинин ...ө табиһаб. ...гэжэ ...ө мүнгэ...ө хөөр ...ө архи тамхине ...ө хэлөөлі ...ө наһ нөөд һайд...ө Франц...ө ...ө ажалшадашье, ...ө уншагшадаа...ө бошха дурадхаха ёһотой бэшэ гү?

Ямаршье далдагүйгөөр, сэхэ хөөрэлдөө һаа, дээрэ бэшэ аа гү? Бүлта хаража, үзэжэ, уужал ябаһан аад, юундэ үлэ мэдээшэ болохо юм бэ?

Арбаад жэлэй саана хэдэн сомоной үндэр наһатан, засагай дарганар суглараад, зүбшэжэ, хөөрэлдэжэ, бодожо үзөөд, түрэ наран гээшые архи тамхигүйгөөр үнгэргэхэ гэлсээд, тэрэнээ хүсэндэнь оруулжа хэлээ һэн. Тэд таарыжа ядаашад, илачгала залуу үеынхид, билиһэн. Архи тамхигүй түрэдэ залуу хүбүүд хоморлоолха. Тиймэ архини татаа...түрэ наранай гол удха шанарһаа заримашуулда дээгүүр һанагдадаг боложол байна гээшэ бэшэ аа гү?

Нютагайнгаа хүбүүд, басагадаа айл болгоһоншье, болгохошье дүтэлөөд байһан бүһэтэйшүүлтэй үгэ андалдахадамни, архи тамхигүй ямар түрэ байдаг юм бэ гэжэ байжа гайхалдаха юм! Тэд яахаб? Саашдаа уг гарбалда, ёһо заншалда хэрэгтэй юумэ хэхээ һанаа һаа, шоо үзүүлэнгүй, шобто харуулангүй, бодомжотойгоор, бэе бээ ойлголсон, дэмжэн байха аргагүй юм гү?

Тэд архи, тамхиие гаха...ди? Яахада болихоб? Хөө...

Б.Н. ЛХАМАЖАПОВ.

...НИИНЬ ...ТЭБ?

Билл Клинтон хуушан хубсаһаяа элдэб туһаламжын жасануудта дамжуулаад, тэдэнэйнгээ мүнөөнэйнь сэнгые налогой татэгдаха олзоһоо хороодог гээд «Вашингтон пост» газетэ ойсолго. 1986 ондо үгэһэн юумэсэ 555 долларто болоо гээ. Тиихэдээ соорхой үмдэсэ 75, хуушан спортивна хүүртигээ 100, зургаан паар хуушан хлопок оймһонуудаа 9 долларто гэхэ мэтээр сэнгынь тогтоогоо юм ха.

(ҺОНИНУУДЫАА АБТАБА).

...ДАХИН АРХИ ТАМХИН ТУХАЙ

...ниһаа хэн, яа...б» гэжэ урда...бэшэ бэлэй? ...бологоо дуһон гаршг...ө. ...ө архи тамхин ...ө хэжэ ...ө. Шэ...хэр ...ө. Паломо...ө тоологдоо ...ө «Һүүдэ...ө редакцинин ...ө табиһаб. ...гэжэ ...ө мүнгэ...ө хөөр ...ө архи тамхине ...ө хэлөөлі ...ө наһ нөөд һайд...ө Франц...ө ...ө ажалшадашье, ...ө уншагшадаа...ө бошха дурадхаха ёһотой бэшэ гү?

Ямаршье далдагүйгөөр, сэхэ хөөрэлдөө һаа, дээрэ бэшэ аа гү? Бүлта хаража, үзэжэ, уужал ябаһан аад, юундэ үлэ мэдээшэ болохо юм бэ?

Арбаад жэлэй саана хэдэн сомоной үндэр наһатан, засагай дарганар суглараад, зүбшэжэ, хөөрэлдэжэ, бодожо үзөөд, түрэ наран гээшые архи тамхигүйгөөр үнгэргэхэ гэлсээд, тэрэнээ хүсэндэнь оруулжа хэлээ һэн. Тэд таарыжа ядаашад, илачгала залуу үеынхид, билиһэн. Архи тамхигүй түрэдэ залуу хүбүүд хоморлоолха. Тиймэ архини татаа...түрэ наранай гол удха шанарһаа заримашуулда дээгүүр һанагдадаг боложол байна гээшэ бэшэ аа гү?

Нютагайнгаа хүбүүд, басагадаа айл болгоһоншье, болгохошье дүтэлөөд байһан бүһэтэйшүүлтэй үгэ андалдахадамни, архи тамхигүй ямар түрэ байдаг юм бэ гэжэ байжа гайхалдаха юм! Тэд яахаб? Саашдаа уг гарбалда, ёһо заншалда хэрэгтэй юумэ хэхээ һанаа һаа, шоо үзүүлэнгүй, шобто харуулангүй, бодомжотойгоор, бэе бээ ойлголсон, дэмжэн байха аргагүй юм гү?

Тэд архи, тамхиие гаха...ди? Яахада болихоб? Хөө...

Б.Н. ЛХАМАЖАПОВ.

Дэлхэйн арадуудай уран зохёолой баялиг һаа

А. С. ПУШКИН

Татьянын Онегиндэ бэшэһэн бэшэг

Шадалаа барагдаад, сүхэрхэдөө,
Шамдуухан танда бэшэнэлби.
Намайе хүйтэн сэдьхэлээрээ
Наадалан шооложо магадгүйт.
Зоболонто мэдэрэлдэ абтаһан
Золгүй хубинем өөгшөөжэ,
Хайхарамжа тухайгаа мартангүй,
Харюугүйгөөр бү орхиит.
Арбан хоногто нэгэтэшье
Айлшаар манайда буудаг һаатнай,
Тосхон соогоо танние
Тодолон харадаг байха һэм,
Үгэ хүүрыстнай шагнаһанаа
Үрэ зүрхэндөө хадагалан,
Үдэртөө баясажа ябаха һэм.
Аза талаанаймни нимэ һаань,
Абяд гарахагүй бэлэйлби.
Харин, тамнай гэр худараа
Хайшаашье ошонгүй һуудагта.
Хүдөө нютагта уйдана хат,
Хүрпэзэртэйгөө мэдэлсэнэгүйт.
Таниие бидэшье, һонирхуулан,
Татанагүй хабди — юрын зон.
Яахадаашье эндэ бии болообта даа?
Ядарал зоболонгые үзэнгүй,
Бурханда мартуулһан буландаа
Бусадтал адляар байха һэм.
Хүүхэн гэнэн сэдьхэлэйнгээ
Хүлгөөс даран номгоруулаад,
Зангаа таараһан хэн нэгэнтэй
Зая хубияа холбожо,
Үри хүүгэдээ ургуулан,
Үнэр баяпаар һууха һэм.
Ондоо хүн тухай мүнөө би
Ойндоо нэгэшье шэбшэнэгүйб.
Хурмаста тэнгэрэр баталагдаал
Хуби заяамни: би шининб.
Шамтай уулзахын түлөөдэ
Шанха багаһаа ургаалби,
Һанаан сэдьхэлэйм изагуурта
Һахюуһан шэнгеэр торлонош.
Зүүдэндэмни үзэгдэжэ,
Зүһэеэ танюулһан бэлэйлши,
Урин нюдэнэйшни гэрэлые
Угтажа абаһаар үнинэйлби.
Үзэсхэлэнтэ нэгэ үдэр
Үүдымнай татажа ороо һэнши.
Хабата баатарни энэл гээд,
Хераһаар шамайе танихатаймни,
Хасарни халуу бусалшоо һэн,
Далита балшар зүүдэнүүдни
Дахинаа һэргэн үзэгдөө һэн.
Тулиһан ядуу барлагуудта
Туһа хүргэхэ үедэмни,
Һүмын үндэр хананууд соо
Һүгэдэн мүргэхэ сагтамни,
Харагдаашьегүй һаа, хододоо ши
Хажуудам зэргэлээд ябалсажа,
Зөөлэн зохистой үгөөрөө
Зүрхыем тэдхэдэг бэшэ һэн гүш?
Мүнөөшье, орой энэ һүни
Мүшэдэй толонтой нилэжэ,
Сонхоор намда миһэрээшэ —
Сохом шилши, таниналби.
Найдал, этигэлэй үгые
Намда шэбэнэһэн шэнгилши.
Хэмши: тэнгэриин элшэн гүш?
Хэмгүй хорото мэхэшэн гүш?
Сээжэ зүрхыем хүнгэдхэн,
Сэхыень намда хэлэлши:
Зүбөөр шамда этигэнэ гүб,
Зүгөө төөришөөд зобоно гүб?
Хайшан гэхэб даа, заяа хубияа
Хатуу гарташни барюулнам,
Уушалал, хамгаалал хөёрыеш
Үйлан байжа хүлеэнэм.
Этигэн, сэдьхэлээ уудалха
Эндэ намда хүн үгыл,
Уладай дулин балайһаа
Ухаамни балартан мохоорно.
Хохидолто энэ оршондо
Хосоржо байналби, ори ганса.
Гэрэлтэ сэлмэг харасаараа
Гэгээн найдалыем һэргээгыш,
Үгышье һаа, шэрүүн үгөөр
Үнэнииень үсэдөөр хэлэжэ үгыш!
Энээгээр бэшэгээ дүүргэнэм,
Эхилээд, уншахашье хабамгүй,
Эшэжэ, айжа түдэгэсэнэм...
Уладай хэлсээндэ орохогүй бээб гээд,
Угсаата нэрэдэтнай найданам.

Николай ДАМДИНОВ
буряадшалба.

ХОЛОҺОО ЕРЭҺЭН

БЭШЭГ

ЭБТЭЙ ЭЕТЭЙ АЖАҺУУГЫТ

Би Буряад-Монголой АССР-тэ түрэһэн, буряад зоние ...ийн мэдэхэ, танихашье хүн гээшэб. Өөрыгөө үндэһэн арадайнгаа таһардаһан шэнгеэр ...ханадагби. Республикадаа Президенттэй болохо гээд, ямар хүниие — ородые гү, али буряадые — һунгаһанай ...дээрэб гэлсэжэ, шууяатай боложо байна гэжэ дуулаад, һанаагаа зобожо, һанамжаяа бэшэжэ байнаб. Буряад Республикын Президент хадаа үндэһэн арадай түлөөлэгшэ байха ёһотойнь арсалтагүй. Үндэһэн арадайнгаа нэрээр нэршэжэ ябаһан республика байгаад, урдаа хараха хүмнай энэл арадһаа гараһан байха ёһотой бэшэ гү?

Президентын ямар үндэһэ яһанай байха тушаа асуудалаар арсалдаа гаргажа, эбтэй эетэй ажаһуужа байһан арадууд хоорондоо хёмороотой бү болыта. Минии һанахада, Петр Дашиев, Виктор Таханов Президент хадаа үндэһэн арадай түлөөлэгшэ байха ёһотойнь арсалтагүй. Үндэһэн арадайнгаа нэрээр нэршэжэ ябаһан республика байгаад, урдаа хараха хүмнай энэл арадһаа гараһан байха ёһотой бэшэ гү?

Президентын ямар үндэһэ яһанай байха тушаа асуудалаар арсалдаа гаргажа, эбтэй эетэй ажаһуужа байһан арадууд хоорондоо хёмороотой бү болыта. Минии һанахада, Петр Дашиев, Виктор Таханов гэхэ мэтэ президент болгомоор хүбүүд буряадуудай дунда олон. Эдэнэр жирэй буряадуудай дундаһаа ургажа гараһан, зоной бодото байдалые мэдэхэ, ойлгохо сэдьхэлтэйшье хүнүүд гээшэ.

Буряад арадайнгаа ажабайдалда һайн һайханние хүсэнэб, түрэл Буряадни бүхы юумэндээ ургашатай, амжалтатай хүгжэг лэ!

Вя. ЛЯХОВ.
Брянска область.

Хэр байнаш, ветеран?

...АҺАЯА ТООЛОЖО, ...МТАРАА ДЭЛГЭЖЭ...

...ан соо юуншье, ...лаан, зо...барилгаа...барилгаа...сэдөө гэ...ө. ...хуние илгадаг...хэл хөёр нэгэл...ө амитай юм. ...дуул мүнөө зү...а хабди. Һара, ...ө, наһандаа хү...мнай мэдэжэ. ...ө наһан бай...жэ табиһан бэ...эн наһан гэһэн ...аб даа. Наһа...инвалидуудта, ...агшалта хүнгэ...ий нэмэлтэ про...йлгуулда һара бү...болодог. Харин ...анайхиһаа бага ...даа. Ветеранууд...уктнуудые аба...лонгуудые һара ...байдаг. Тэдээ...телли ...табигдаһан сэнхотын ...ааха гээшэ ...ма. Хүнгэлэгдэ...нмишье эдеэ хоол ...дуулен ...болёо. Шүлэ процент ...кг. тоһон, 1 кг. Джанфр...архи абаа бо...иланаан ...н сэнгынь бүсвд ...сэнтэй, адли бо...

...лидуудта, ...йнадай бай...ын телефонынь ...хүхэриг, ...одо...өө болоо ...ааа 1 ...хүхэриг...ө, 5 ми...ааа, 1000 ту...

...хэриг түлэнэбди. Инвалидуудай гэр байрын түлбэри 5—6 мянгата, больницада эмнүүлхэсэ орохо болоо һаа, 24 мянган түхэриг...ө, курортдо ошожо аргалуулха болоо һаа, түлбэринь айхабтар ехэ болонхоо. Зайн гал хэрэглэһэнэй түлөө 1 киловаттай 2 түхэриг 50 мүнгэн болонхой. Харин хүдөөдэ һуудаг инвалидуул телефонойнгоо түлөө 50 процентыень түлэдэг, хүнгэлэгдэһэн сэнтэй хоолоор хангагдана. Тэдэндэ али болохо туһаламжа үзүүлэгдэдэг. Тэдэнэр шадаха зэргээрээ адуу мал барина, огородой эдеэ ургуулна, хартаабха тарьяд, үлүү гараһыень мүнгэн болгоно. Харин городто ажаһуудаг инвалидууд үнэтэй хоол абанабди. Хилээмэн, һүн ехэ үнэтэй. Нэгэ хүнэг хартаабха 3 мянгата, килограмм гурил 600—700, 10 үндэгэн 1100 түхэриг...а. Зарим инвалидуудай гэр бүлэдэ олон аша, гушанарынь дахалдажа ябаад, магазин ошоходоо, һалан һандангүй шоколад абажа үгэ гэжэ гуйхадань, арсаха аргагүй байдаг. Үгы һаа, энэ тэрэ наданхай һайхашаха. Үнэтэй гэхэдэш, ойлгохогүй, үнэтэй гэшэш юун гэһэн үгэб гэжэ урдаһаашни асууха.

Нёдондб Улаан-Үдэһөө хэдэн инвалид Усолье-Сибирское хотодо амархадаа, дайнай инвалидуудтай хөөрэлдэдэг һэмди. Эрхүүгэй областьдо ветераннуудай ханалга тад ондоо байдаг юм байна. Инвалидуудта һара бүхэндэ хүнгэлэгдэһэн сэнгүүдээр мяхан, тоһон, саахар, сай, дабһан, гаряа талхан, үндэгэн үгтэдэг. Эрхүүгэй областнин ноёд наһатай зондоо анхаралаа ехээр табидаг гэжэ мэдэхээр байба.

Үбгэд, хүгшэд залуудаа хамтын хэрэгэй түлөө яһалал хүдэлһэн юм аабза. Дайнай үедэ эхэнэр зон хамаг ажалаа хээд, хэнһээшье дутуугүй байһан гүб даа.

Харин дайнай инвалидуудд нютагаа ерээд, минин байгаагүй, шадал зэргээрээ хүдэлдэг байгаа. Энэ олондо мэдээжэ. Дайнда ябажа, хэды дахин шархатажа, инвалид болоошье һаа, ажалһаа бээ зайсуулха гээшые огто мэдээгүй зон байха. Ядаха сүхэрхэдөө, инвалид болохо һанаатай, комиссинин хойноһоо ябадаг бологдоо.

Урдань Илалтын үдэр бидэнние суглуулжа амаршалдаг, ходо тооной бэлэгүүдые үгэдэг, һанал бодолнуудаараай һонирхолог байгаа. Мүнөө тиимэ юумэн хэгдэхээ болинхой. Ядаруу инвалидуудай гэр байрадань ерэжэ, бодото байдалыень мэдэхэ, туһалха гэжэ хэншье оролдохоёо болёод байна.

Иимэ байдалда бидэ наһаяа тооложо, намтараа дэлгээжэ һуналди даа. Саашдаа юун болохоб—бү мэдэе.

Д. ДУГАРОВ,
дайнай инвалид, Улаан-Үдэдэ ажаһуугша.

Хушуун-Үзүүрэй һургуулида

Хүдөө нютагуудта иимэ арга боломжо үгы, өөһэдынгөө шадалаар, заажа байһан багшанарай мэргэжэлээ дээшэлүүлһэнэй, аргагүй ехэ оролдолго гаргаһанай ашаар һуралсалай шэнэ шатын туршалга гараха болоно.

Һуралсалай түрүүшын туршалга хэхэ хэрэгтэ һургуулийн директор Зоригто Лубсанович Цыбигмитов, һуралсалай таһагые даагша Мэдэгма Цырендондоковна Эрдынеева гэгшэдэй габьяа ехэ.

Энэ һургуулида естественно-математическа болон хэлэ, бэшэгэй предмедүүдые үнинэй заажа, зохёохы онол арга хэрэглэн хүдэлдэг дүй дүршэл ехэтэй багшанар олон юм.

«Знамя Ленина» колхозой түрүүлэгшээр хүдэлһэн Семенов Цырендондок Семенович, мүн үни удаан һургуулийн директорээр хүдэлһэн Эрдынеев Ширип Эрдынеевич гэгшэдэй ашаар 1969-1970 онуудта һургуулийн хоёр дабхар һаруул ехэ байшан бариндажа, бодото дээрээ һайн баазатай болоо бэлэй.

Захааминай аймагай Дүтэлүүрэй һуралсалай шэнэ шатада гараһан дунда һургуулийн багшанар Хушуун-Үзүүр ерэжэ, математика, хими, биологи болон хэлэ, бэшэгэй хэшээлнүүдтэй танилсаба. Тэрэнэй һүүлээр Хэжэнгын аймагһаа һуралсалай-хүмүүжүүлгын таһагые эрхилдэг бүлэг багшанар айлшалжа, хэшээлһээ галуур хэгдэдэг хүмүүжүүлгын хүдэлмэрээр һонирхобо. Тэдэнэр эдиршүүлые хүмүүжүүлгын хэшээлэй саг, энэ һургуулида эмхидхэгдэһэн эдир Гэсэрнүүдэй хүдэлмэритэй, болон һурагшадай уран һайханай бүлгэмэй ажалтай танилсаба. Хушуун-Үзүүрэй багшанар Дүтэлүүрһээ, мүн тэрэнэй һүүлээр Хэжэнгһээ ерэһэн багшанартай түхэреэн шэрээдэ һуужа, дүй дүршэлөө андалдаа бэлэй. Айлшад багшанар хэшээлнүүд болон классһаа гадуур эмхидхэгдэдэг хүмүүжүүлгын хүдэлмэри үндэрөөр сэгнээд, һуралсалай ябасада дайралдадаг дутуу дунданууд болон бэрхэшээлнүүдые онсолон тэмдэглэбэ. Хэжэнгээрхид үргэн харилсаатай байхын тула нютагайнгаа һургууляар ябажа дүй дүршэлөө хубаалдахыень Хушуун-Үзүүрэй багшанарые уриба.

Д-С. ЦЫДЕНОВ,
багша.

Буряад Республикын арадай гэгээрэлэй зүблөөн дээрэ Мухар-Шэбэрэй аймагай Хушуун-Үзүүрэй дунда һургуулийн багшанар һуралсалай шэнэ шатын туршалга (эксперимент) гараха зүбшөөлдэ хүртэлэн юм.

Орон соомнай, демократийн мүндэлһэнэй ашаар республика доторнай, илангаяа Улаан-Үдэдэ лицей, гимнази гэхэ мэтын һуралсалай шэнэ тухэлэй һургуулинууд нээгдэнхэй гээшэ. Хото газарта шэнэ һургуулинуудые нээхэдэ, нялээн хүнгэн гээшэ ааб даа. Юундэб гэхэдэ, үхибүүдые һурган хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ институдай багшанар, профессорнууд, мэргэжэлтэд хабаадалсажа, хубитаяа оруулалсаяа ха юм.

Аюна Жапова Зэдын аймагай Дээдэ-Тори нютагта түрэһэн юм. Нютагайнгаа дунда һургуулида һуража байхадаа, эдир басаган аргашан болохо гэжэ шиндээ. Тингэжэ тэрэ юһэдэхи класс дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр Хяагтын медицинскэ училищида һурахаяа оробо. Балшар бага наһанһаа хойшо хүнүүдые элдэб үбшэнһөө аргалха зориго урдаа табиһан басагахан һайнаар һуража, дүүргээ һааб даа.

Медицинскэ училищи дүүргэһэн тухай үнэмшэлгэ абахадаа, Аюна республиканска больницын урологийн отделениде хүдэлхөөр эльгээгдээ һэн. Үбшэнтэдтэ энэрхы дулааналр хандадаг, шарханууды-ень дүмүүхэнээр, зохидоор боодог дээрэһээ үбшэнтэдэй магтаалла хүртэнхэй. Эндэ 1.5 жэл соо ажаллана. Тэрэ мэргэжэлээ дээшэлүүлхын тула институдта һурахаяа орохо хүсэлэнтэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: медсестра Аюна Жапова. В. ПЛУТТЫН фото.

ИТАР-ТАСС: түби дэлхэй мүнөөдэр

ЛЕКИН.

Февралийн 15-һаа 22 болотор эндэ Россин, Казахстанай, Кыргызстанай, Таджикистанай правительствениг делегацинууд КНР-эй правительственна делегацинтай хамта хилын зүрлаа зүбшэхэ талаар заседани үлгэргөө. Яһала ашаг үрэтэй хөөрэлдөөн боложо, таарамжатай хэлсээн зохёогдохо болоо. Казахстанай гадаадын хэрэгүүдэй министрэй нэгдэхи орлогшо Касымжомарт Токаев, Таджикистанай гадаадын хэрэгүүдэй министрэй нэгдэхи орлогшо Эркин Рахматуллаев, Кыргызстанай гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо Аскар Айтматов гэгшэд заседанида хабаадалсаһан байна.

Хэлсээнүүдые үргэлжэлүүлхэ туһай тэдэнэр үзэсэ ойлгосоо. Хамтын энэ делегаци КНР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо Дай Бинго гэгшэтэй уулзаһан байна.

ТОКИО.

Хабарда үбшэнгүүдые аргалха эм бии болгообди, үндэһэн заншалта медицинэ хэрэглэжэ, хабарда үбшэнгүүдые эмшэлхэ ашаг үрэтэй арга олообди гэжэ Хитадай Чунцин хотын эмшэд мэдүүлээ. Энэ аргаар эмшэлүүлхэдээ, хабарта үбшэнтэй зон бүлтадаа шахуу һайн болоно.

1984 онһоо хойшо энэ арга болон эмүүдые 3 мянга гара дахин туршажа үзэһэн байгаа. Хабарта элдэб үбшэнтэй хүнүүдтэ энэ эм уулгажа үзөө. Ингэжэ эмшэлүүлһэн зоной 96,77 процент хүнинь һайн боложо, ехээр гайхуулаа һэн.

КНР-эй гүрэнэй фармацевтическэ эмхи зурганууудай һүүлээрнь үнгэргэһэн туршалгануд болон шэнжэлгэнүүд энэ эм үбшэнние дараха, хор болгохо, шуһанай гүйсые һайжаруулха, халуурхынь болюулха гэхэ мэтэһээ гадуур хабтрай ехэ болодогые зайсуулха үнэтэй гэжэ элирүүлээ.

ОТТАВА.

Канадын Альберта провинцида зэрлиг болошоһон моридые бариха талаар хэмжээнүүд үнгэргэгдөө. Гушаад онуудаи үедэ айхабтар ехэ ган гасуу боложо, фермернүүд адуугаа «сүлөөдээ» табиха баатай болоо һэн. Хэдэн жэлэй туршада тэдэнние хооллуулха тэжээгүй байжа, олон морид зоргоороо ябадаг болоһон юм.

Канадын сэрэгэй баазын байрлаһан газарта һуралсал үнгэргэлгэдэ һаалта хээгүй һаа, тэдэ моридой таһардаһанууд саашадаашье ээрлиг зандаа ябаха һэн ха. Бааза шадар ажаһуудаг олохон зон эзэрлиг моридые байлгаха дуратай гэжэ мэдэхэдээ, сэрэгэй командовани тэдэнние бариха хэмжээ үнгэргэхэ гэжэ шиндэһэн байгаа. Амитадые хамгаалдаг эмхинүүд эдэ түсэбүүдые буруушааха һанаатай байгаа. Теэд барихадаа моридые гэмэлтээхэгүйбди, харин шэнэ ээдэтэй болоторнь тэлээндэ һайн эрхэ байдал хангахабди гэжэ хэлэхэдэнь ойлгоһон байгаа.

Дүршэлтэй сэрэгшэд бүхы дээрээ 1200 морь бариһан байна. Тэдэнэй олонхиниень анхаралтай бэрхэ хүнүүдтэ дамжуулжа үгөө.

ДЕЛИ.

Таиланд Россиһаа үһан доогуур ябадаг ядерна бэшэ дунда зиндаагай 1—2 онгосо худалдажа абаха түсэбтэй. Мүн Индонези болон Малайзи үһан доогуур ябадаг онгосонуудтай болохо дуратай юм гээд «Фар истерн экономик ревью» журнал бэшэнэ. Теэд мүнгэнэй дуталдаһан дээрэһээ энэ хүсэлөө бэелүүлхэ аргагүй байна бшуу.

ПЕКИН.

«Дунда шадалтай зондо һайн байра бариха программа» Хитадта зохёон табигданхай. Бүхы дээрээ 4,5 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай, эрхим һайнаар бариг даһан хэдэн арбаад микрорайонууд Хитадай олохон хото болон хүдөө нютагуудта энэ зуун жэлэй дүүрэтэр бодхоогдохо юм. Байрануудай шанар һайжаруулбашье, барилгын материалнуудай болон элшэ хүсэнэй гаргашануудые алмахаар хараалгадаһан шэнэ технологийн ёһоор тэдэ бариг даһан.

ТОКИО.

Гэр дээрээ наранай элшэ суглуулдаг бишыхан станцинуудые тодхожо, гэр доторхи тухеэрэлгэнүүдые тэрэнэй элшээр хүдэлгэхэ гэжэ шиндэһэн хүнүүдые 1994 оной апрелийн 1-һээ хойшо Японой финансын министерство хангадаг болохо. Байрануудые наранай батареинүүдээр хангахада хэрэгтэй мүнгэнэй хахадынь гэхэ гү, али 2,7 миллион иен гүрэн һомолхо юм. Иимэ аргаар наранай элшэ хүсэ хэрэглэжэ байгшад энэ мүнгэниинь бүхы гаргашануудай гурбанай нэгэ хубиень хаанагүй гэжэ тоолоно.

ДЕЛИ.

Баруун Бенгалийн ниислэл хото Калькуттада консульство нээхэ гэһэн Хитадай гуйлтые Энэдхэг дэмжээгүй. Пекинтэй һайн харилсаатай аад, Энэдхэгэй коммунис партинин түбэй засагые буруушаадаг правительство энэ штадай засаг түрые 70-аад онуудһаа барижа байдаг.

ИТАР—ТАСС.

Ажабайдал тухай бодолнууд

«Үтэлһэн зониие бү доромжолоё!»

«Россин общество демократи байгуулна» гээд радио, телевидени, олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүд дуулгадаг ааб даа. Баруун зүгэй соёл болбосоролой, хүгжэлтын замуудта оронхойоди гэһэн үбэл бодол нэбтэрүүлэгдэнэ. Тиигэжэ баруунай бүхы юумэн: политикаһаа, экономикоһоо эхилээд, оюун бодолой баялигууд хүрэтэр үндэр дээдын жэшээ болонхой. Гэхэ зуура социалис обществын түйлалтануд али болохоор муушалагдана, хэдэн арбан жэлэй түүхэ «хүгжэлтын зогсошоһон үе» гэжэ нэрлэгдэнхэй. Обществын бүхы үе шатануд ороидоо хүгжэдэггүй, доройтонги байдалда байһан гэхэ мэтын хараа бодол үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэнэ.

Россин обществын хубилган шэнэдхэлгэ үшөөл эхин шатадаа гэжэ тобшолхо хэрэгтэй. Хэды тиигэбэшье, богонихон сагай туршада общество хоёр хуби боложо хубаараа. Багахан хубинь—тон түргөөр баяжажа үрдиһэн зон, харин нүгөөдэ, диилэнхи ехэ хубинь—үгырһэн зон гээшэ. Үгытэйшүүл, гуйраншад (литераторнуудай хэлэгшээр, «обществын оёор»), люмпен-пролетаринар (политологуудай хэлэһээр) манай мүнөө үеын ажабайдалай гуримаар заншалта гэхээр, үдэр бүриин үзэгдэл болонхой. Гуйраншад үйлсэ, гудамжануудта, талмайнуудта, магазинуудта—хаа хаанагүй дүүрэшөө...

Обществын хоёр тад ондоо хуби боложо хубаарһан ушар манай ажабайдалда һайншье, муушье талын үзэгдэлнүүдые бии болгоо. Муу галань гэбэл, ажалгүйдэлгэ, архидалга, янхаралга, гуйраншалга, гэмтэ ябадал болоно. Һайн үзэгдэлнүүдэй талаар обществ дотор демократи нэбтэрүүлгэ, Россин Федерацин болон тэрэнэй субъектнүүд болохо республикануудта Конституци баталан абалга, дэлгүүрэй экономикодо шэлжэн оролго гэхэ мэтые нэрлэхээр.

Эдэ бүхы хубилалтануудай шалтагаар хүнүүдэй хоорондохи харилсаануудышье эрид хубилаа: зарим зоной нэрэ хүндэтэй, омог дорюун болохо үедэ нүгөөдэ зариман нэрэ хүндэсэ, этигэл найдалаа алдаа бшуу. Обществодоторхи байдалай эрид хубилые гэршэлһэн юрын үзэгдэлнүүд дээрэ тогтожо шэнжэлэе.

Алишье сагта, ямаршье общество дотор тамхи татадаг зон байһан, байхашье гэжэ һанагдана. Хүн түрэлтэнэй ажабайгаа сагтал тамхин гээшэ үгы болохогүйл хаш. Тиимэһээ тамхи таталгатай тэмсэхэ асуудал дайрангүй, энэ үзэгдэлэй нүгөө талые хаража үзэе.

Мүнөө тамхин ехэ үнэтэй болонхой. Харинн гүрэнүүдтэ, Росси доторшье үйлэдбэрилэгдэһэн тамхин дэлгүүр дээрэ дүүрэн—мүнгэтэйл һаа, дуратайень шэлэжэ абахада болохо. Христиан болон буддын шажанай һургаалаар тамхин хадаа шолмосой бүтээл, ами наһанай дайсан, нүгэл хилансэг гэжэ тоологдодог ааб даа. Хэды тиигэбэшье, һузэгтэйшье, һузэгүйшье зондо, тамхинда һурамхй һаань, энэ заншалаа орхихонь бэрхэтэй байдаг.

Наһаараа татаһан хүнүүд—пенсионернүүд мүнөө бэрхэтэй байдалда оронхой. Ганса бэе үбгэд, гуйраншалха түйлдаа хүрэһэн наһатай зон тамхи абаха аргагүй һэн хойноо газарта хэбтэһэн сигаретын үлэгдэл суглуулжа ябадаг болошонхой. Харахада, зарим хүнүүд энэндэ дадажа, ёһотой ажал хэһэндэл, хандадаг болоо хаш. Хармаандаа, сүүмхэдээ хэжэ байхыень нэгэтэ бэшэ хараа хум. Зарим нэгэн газарһаа абаһаар, амандаа хэжэрхидэг даа. Энэ зониие харанан эдиршүүл, хүүгэд ямар жэшээ абана гээшэб? Наһатай, аха зониие һажаадаг үхибүүд баһал нигэжэ тамхинай үлэгдэл суглуулжа, татанагүй аабза гэжэ найдахын аргагүй. Нигэжэ бурхан шажанай һургаал эбдэгдэнэ, гадна элдэб үбшэн дэлгэрнэ, ургажа ябаа үетэнэй соёл болбосоролшье хохидоно гээшэ. Буддын шажанай һургаалаар аха зон, түрэлхид хүүгэдэйнгээ урда табан уялга дүүргэхэ ёһотой: **муу, муухай юумэнһээ зайсуулха** (автор онсо тэмдэглэнэ). Һайнда, сэдьхэлэй сэбэр һайханда һургаха, зүбөөр хүмүүжүүлхэ, наһанай һайн хани нүхэрые оложо үгэхэ, наһаяа хүсэхэдэнь, гэр байраяа дамжуулха. Хэрбээ түрэлхид болон үри хүүгэдынь бэедээ даажа абаһан уялгануудаа жэншэдгүйгөөр дүүргэдэг байбал, гэр бүлын амар амгалан, ажана тэнигэлэн байхань дамжаггүй («Учение Будды», Элистэ, 1992 он, 193-дахи нюур).

Тамхинай үлэгдэл суглуулха үзэгдэл хадаа гүнзэгы социальна, психологическа, түүхэтэ эшэ үндэнэтэй болоно. Энэ жэшээ залуу үетэнэй сэдьхэл бодолдо ехэ муугаар нүлөөлнэ, хүнүүдые үзэн ядаха мэдэрэл түрүүлнэ гэжэ һанагдана. Тиимэһээ мүнөө үедэ засаг барижа байһан демократуудта экономическа реформонуудые залан шууд бэелүүлхэһээ гадна, социальна асуудалнуудые хойшолуулангүй шидхэхэ шухала. Нэн түрүүн ажалгүйдэлгэ усадхахын тула бүхы предприятинуудые, хүдөө ажахые дүүрэн хүсэндэнь худэлгэхэ, продукци үйлэдбэрилхэ хэрэгтэй. Ажалшадай салин, пенсионернүүдэй, инвалидуудай тэдхэмжэ дээшэлүүлхэ, хүнэй нэрэ хүндые доромжолхогүй. Энээнһээ гадна, баяжаһан зон меценадууд байха ёһотой: эрдэм һуралсалай, соёлой, элүүр энхые хамгаалгын һалбаринуудые али болохоор дэмжэхэ, тэдхэхэ ушартай. Бусад хүгжэнги гүрэнүүдтэ баян зон нигүүлэсхы сэдьхэлэй хэрэгүүдтэ, хандиб үргэлгэдэ, үгытэй, ядуу зондо туһа хүргэхын тула мүнгэ дамжуулдаг заншалтай ха юм. Манай баяшуул баруун гүрэнүүдһээ жэшээ абаха, һүгэдэхэ дуратай хадаа энэ жэшээень мүн лэ дагахаяа яанаб? Үгытэй зоной нэрэ хүндые доромжолхогүйн тула туһалагдаа—үнэгүйгөөр гү, али ядахын сагта мнинтээр тамхи хубаахаяа яана гээшэб? Ядарһан зоной тэсэбэриие үлүү ехээр туршаһанай хэрэггүй.

Мүнөө олонхи наһатайшуул ядуу байдалтай, гуйраншалаха туйлдаа хүрэнхэй. Нэгэ үбгэжөөл минии анхарал татаһаар үнинэй: түхэреэн жэлдэ нэгэл тулюур хубсаһаараа, 46—47-дохи кварталнуудай үйлсэ, гудамжаар ябажал ябадаг. Газарһаа татагдаһан сигаретын үлэгдэл абаһаар лэ, хомхойгоор һорон татадаг. Автобусой, трамвайн буудалнууд дээгүүр нигэжэ үдэр бүри «агнуури» хэжэ, энэ наһандань үлэһэн ори ганса тамхи татаха баярта хүртэдэг, сэдьхэлээ ханаадаг хаш, хөөрхы... Ядахын сагта энээхэн баярыень дорожолонгүй, хүн шэнгеэр ажаһууха арга олгохогүй гүрэн гээшэ гү даа?! Хэрбээ үдэр бүхэндэ газарһаа суглуулангүй, харин бүхэли багса сигаретэ гаргажа татадаг һаа, энэ хүн өөртөөшье, тойроод байһан зондошье ондоогоор хандаха байгаа аалам? Бусад зоншье энэ үбгэжөөлые шоо үзэнгүй, шобто харангүй, нэрэ хүндыень доромжолон, доройтуулангүй хандаха байгаа бэшэ гү?..

Нимэ үзэгдэлтэй үдэр бүри ушархадаа, баяд ноёдто хандаха дуран хүрэнэ: «Ноёд һайд, үтэлһэн зониие бү доромжолоё! Ургажа ябаа үетэн тухайгаа бү мартаа!». Энэ талаар Буряад ороной ерээдүйн Президентые үтэлһэн зоной гуйраншалгада онсо анхарал хандуулхыень гуйха, захиха байнаб.

М. ЗОМОНОВ.
ВСТИ-гэй доцент, философийн эрдэмэй кандидат.

ЭХЭ НЮТАГАЙ, ЭЛИНСЭГҮҮДЭЙ ТҮҮХЭ УДХАЛ

Үндэһэн хэлбээ, түүхэ, соёлоо һэргээн хүгжөөхэ хэрэгтэ һүүлэй үедэ горитой анхарал хандуулагдана. Хүүгэдэй аяншалгын болон хизаар ороноо шэнжэлгын түбэй худэлмэрилэгшэд республикын һургуулинуудай багшанартай хамта энэ талаар тодорхой ажал бэелүүлжэ байнхай.

Байгша оной эхинһээ «Музей болон хүүгэд» гэһэн долоон хоног үнгэргөөбди. В. Обручевой нэрэмжэтэ Хяагтын хизаар ороноо шэнжэлгын музейн дэргэдэ энэ долоон хоног үнгэрөө. Республикын 14 аймагай һургуулинуудай музейнүүдэй түлөөлэгшэд сугларжа, ехэ һонирхолтой хөөрэлдөөн, ёһотой һайндэр болоо. Хүүгэд музейн экспонадуудтай, хадагаламжада байһан коллекциүүдтэй танилсаа, урданай Хяагтын ажабайдал, түүхэ тухай хөөрөө шагнаһан, хото соогуур ябажа, аяншалһан байна.

Эндэ һургуулийн музейнүүдэй хэһэн ажал тобойсо харагдаа. Хүүгэд өөнэдөө экскурсоводуд боложо, асарһан зүйлнүүдэй, фото-зурагуудай түүхэ удхалан хөөрөө. Хэдэн һургуулийн музейнүүд тухай тодорхойгоор тогтохо хүсэлтэйб.

Хурамхаанай аймагай Гаргын дунда һургуулиинхидай экспозици һонирхолтой байба. Түрэл һургуулиингаа 75 жэлэй ойдо зорюулжа, нютагайнгаа түүхэ, үндэтэй хүнүүд тухай ехэ хүмүүжүүлхы удхатай материалнуудые суглуулһан байха юм. Математика заадаг дүршэл ехэтэй, абьяас дүүрэн хүсэл зоригтой, Буряад Республикын габьлата багша С. Р. Балданова энэ музей байгуулжа, хүтэлбэрилдэг юм.

Хэжэнгын аймагай Дунда-Худанай һургуулида байгуулагдаһан уран зурааша Ц-Н. Очировай нэрэмжэтэ музей тухай республикымнай зон мэдэдэг болонхой, тэрээн тушаа хөөрэһэн баримтата фильм буулгагданхай гээшэ. Энэ музейн дэргэдэ ехэ ажал ябуулагдана—нютагай, аймагай хүндэтэй, эрхим түрүү хүнүүдтэй уулзалгануд, үндэр наһатайшуулые хүндэлэлгэ гэхэ мэтэ. Урданай буряад хубсаһан тухай хөөрэһэн экспозициньь бултанай анхарал татаа.

Яруунын аймагай Целинный дунда һургуулийн музейдэ буряад элитэ уран зурааша Ц. Сампиловай түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан оло олон һонирхолтой материалнуудтай экспозици бүридхэн суглуулагдаа. Гадна нютагай түүхэ, аман зохёол, дайнай болон ажалай ветерануд тухай, колхозно хүдэлөөнэй эдэбхитэд тухай хөөрэһэн материалнууд эндэ олон юм. Ц. Д. Рабдановагай хүтэлбэри доро һурагшад Эхэ нютагайнгаа, элинсэг хулинсагуудайнгаа түүхэ шудална.

«Хизаар ороноймнай хүн зоной уг гарбал болон шүтөөнэй нангин газарнууд» гэһэн нинтэ нэрэтэй экспозици Доодо-Ивалгын дунда һургуулида бии юм. Бэдэрэлгын, шэнжэлэлгын бүхы ажал—«Уг гарбалаа үһанда бү хаягты, түрэл гаралаа бү мартагты» гэһэн урда доро үнгэрдэг байна. Архивай материалнуудые хэрэглэжэ, мүн нютагайнгаа үндэр наһатай үбгэд, хүгшэдһөө, жэшээлхэдэ, 1917 ондо түрэһэн Даши Нимаевич Лубсановһаа, 1914 оной Дулма Гынденжаповна Дансаруноваһаа бэшэжэ абаһанай үндэһөөр нютагай зоной уг гарбалые, бүхы буряад арадай уг изагуур тухай түүхэ домогуудые, тада уулануудай, уһа голнуудай, хайрханнуудай нэрэнүүдые мэдэжэ абаа. Мүнөө үедэ һургуулийн музейн гэшүүд «Гэр бүлымни уг изагуур» гэһэн темээр бэдэрэлгэ хэнэ. Тамара Баирсэна Чимитова тэдние үхтэлбэрилдэг.

Захааминай аймагай Санагын дунда һургуулида нютагай мүнгэшэ дархашуулай уг залган дамжуулагдаһан уран бэлиг, шадабари тухай материалнууд нөөсэлэгдэнхэй. Д. Логинова, дархан уггай Нохоровууд, Шагжиевуд тушаа хөөрэһэн экспонадуд багша Викулий Шагдурович Хадаевай хүтэлбэри доро суглуулагдаа, согсологдон табигдаа. Һургуулийн музей «хүдөөгэй арадай» гэһэн нэрэ зэргэтэй болонхой. 1995 ондо музей 30 жэлэйнгээ ой тэмдэглэхэнь.

Үнгэрһэн жэлдэ эдир хизаар шэнжэлэгшэд хэдэн һонирхолтой зүйлнүүдые бэдэржэ олоһон байна. Гаарын һургуулийн музейн соведэй гэшүүн Наташа Арсаланова 1894 оной фото-зураг тухай хөөрэжэ, бултанай һонирхол үүсхэбэ. Забайкалийн 4 Степной дуумын түлөөлэгшэдэй ородэй хаан II Николайн хаан шэрээ эзэлэлгыч ёһололдо хабаадаха үедэ буулгаһан энэ зураг дээрэ эдир шэнжэлэгшэд Сэлэнгын тайшаа Гавриил Жамбалтаров, Хорийн тайшаа Цыден Аюшиев, Агын тайшаа Жана Боднев, Баргажанай тайшаа Ринчин Сотиев гэгшэдые элирүүлээ.

Хойто-Байгалай аймагай Холоднинскын дунда һургуулийн музейдэ ортоной ёһо заншалнууд, соёл тухай, ортоной отог, аймагууд тухай һонирхолтой материалнуд суглуулагданхай.

Зүүн Сибириин соёлой институтда музейн хүдэлмэрилэгшэдэй шэнэ кафедра бии болонхой. Кафедрые даагша В. В. Гапоненко, Н. В. Комиссарова һургуулинуудай музейнүүдэй эдэбхитэдтэй хөөрэлдөө, кафедрын зорилгонуудтай танилсуулаа. Тиихэдээ эдиршүүлые институд-

Сагаалган—94

ХУРАМХААНҺАА ДУУЛГАНА

Манай Хурамхаанай аймаг дотор һүүлэй табан жэлэй хугасаада Сагаан һарын найр наадан ехэл эдэбхитэйгээр үнгэргэгдэдэг болонхой.

Энэшье удаа худөө тосхонуудай соёлой гуламтануудаар, һургуулинуудаар Сагаалганай һайндэр һонирхолтой байба.

Хурамхаан тосхоной худөөгэй «Водник» клуб соо «Сагаалганай дангинада» зорюулагдаһан конкурс болоо һэн.

Энэ жэлэй «Сагаалганай эдир дангинын» нэрэ соло Барханай дунда һургуулийн табадахи классай һурагша Наташа Очировада олгогдоһон байха юм.

Гадна «Сагаалганай дангинын» хүндэтэ нэрэ солодо хүртэхын түлөө аймагай дунда һургуулинуудай 9—10-дахи классуудай зургаан басаган тэмсээ.

Аргатын дунда һургуулийн классай һурагша Аюна Шалданова хүндэтэ нэрэ эзэргэдэ хүртэбэ.

«Гэсэр-94» гэһэн конкурсдо 4 хүн хабаадаа. Дүнгүүдые согсолон гаргахада Уланхаанай худөөгэй клубай худэлмэрилэгшэ Олег Бадмаев түрүү һуури эзэлээ.

«Эдир Гэсэр-94» гэһэн нэрэ соло Барханай дунда һургуулийн шаби Андрей Банаевта үгтөө.

Конкурсдо илагшадта үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаба.

* * *

Хурамхаанай сомоной харьяата Ехэ-Нуга гэжэ газарта оршодог гүүртын соёлой байшан соо Доодо-Томогтын худөө ажахын кооперативай гэшүүд сугларжа, үнгэрэгшэ жэлэйнгээ үйлэдбэрийн дүнгүүдые согсолон, шэнэ хараа түсэбүүдые табиба.

Кооперативай түрүүлэгшэ Дугар-Цырен Очирович Аюшеев сугларагшадые үнэн зүрхэнһөө Сагаан һарын найр наадаар халуунаар амаршалаад, суггаа худэлдэг хонишод, малшадтаа, тарьашад болон механизаторнуудта хандан:

— Үбэлжэлгын үлэһэн һаранууде урагшатайгаар үнгэргэжэ, адууһа малаа тобир тарганаар ондо оруулан, оньһон техникэеэ, үрэһэн хүрэнгэеэ болзор соонь бэлэн болгожо, хабарайнгаа тарилгые хаха сагтань шанартайгаар үнгэргэе. Энэ ехэ худэлмэрийн үрэ дүнгүүд өөһэдһөөмнай дулдыдана гээшэ,—гэжэ тэрэ өмэбэ.

Соёлой байшан соо сугларагшадай урда Аргатын худөөгэй соёлой байшангай, нэн «Водник» клубай «худэлмэрилэгшэд «Сагаан һарада» зорюулагдаһан һонирхолтой концерт табиба.

Г. БАДМАЕВ.

НОХОЙ ЖЭЛЭЭ

Ялагар мүшэтэ нюдөөрөө хүхюн һэрһэн харанхы һүнийн тэнгээр хүнай янгинама жабарай хонгёохон хоосаһаар, уужам Буряад дайдадамнай.

Буряад ороноймнай нютаг, бударамнай дэлгэрһээр. Хорийн аймагай наһай һайндэр үргэнөөр үнгэрэгдэг.

Аймагай түб Хори тосхондо һаганууд үргэлжэлһөөр. ...Шэнын нохоной уужам талмэй дээрэ хүн байгаа һэн. Эндэ хоёр һэеы гэр болдээн соо ороһон уладта сагаан эдхүрэхыень эзэн эхэнэрнүүд дурадаг.

Тиигэһээр зоной бүри олошоо һайндэрэй түлэгынь эхилээ бэлэжэ, олоной анхарал абаһаар татаа сөөр урилдаһан морид удахагүй гөөр эндэ гансал Анаа-Үртөөнөө удаһан юм гэхэ хэрэгтэй. Удаань шиираг хүбүүд яһала хаба шадалшэдтэ шангууд барюулагдаа ааб.

Тэрэл үедэ «Уусын дуун», «Тогтэй дуун», «12 жэлэй магтаал» дүндэр эдеэ элбэгээр наймаалагдаһан үргэн ехэ яармаг эмхидхэгдээ һэн. Хунар олоор табигдаба.

Эгээл һүүлдэ ёохор наадан эмхилэн ябажа дуулаһан, хатарһан байна. Ансамблиин гэшүүд бусадта жэшэ хатар наада дэлгээгээ һэн.

Сагаан һарын найр наадан эмхилэлиин 18-да театральна коллектив рөө. Тэрэнэй үедэ буряад арадай ө даба, сагаан эдеэнэй конкурс үнгэрэ.

Һарын хуушаар «Сагаан һарын» гэһэн конкурснууд үнгэргэгдэхөөр үглөөнэй «хадхууртайхан» жабарама наранаар эхилһэн хүхэ модон даашье бултанай һанаанда хүрэмгүүдээр элбэг байг лэ.

ТЭМСЭЛ УЛАМ ШАНГАДАНА

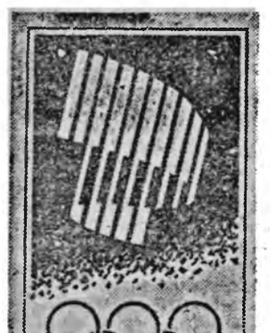

XVII Сагаан Олимпиадын дүүрэхэ тээшэ үбэлэй спортын зүйлнүүдээр тэмсэл улам шангадана.

Эхэнэрнүүдэй дунда 30 километртэ урилдаан олоной һонирхол үүсхэһэн, анхарал татаһан байгаа. Энэньшье гайхалтай бэшэ. Ушарынь юуб гэхэдэ, түрүүшын үдэрнүүдтэ урагшагүйдэһэн санашад бэеэ сагааруулхые оролдоһон, нүгөөдүүл туйлаһан амжалтануудаа батадахые хүсэһэн байгаа бшуу. Италиин санашан Мануэль ди Чента 45-дахи номертойгоор урилдаанай харгыда гарахадаа, урда тээнь старт абагшадай ямараар урилдажа ябаһые дуулаад байһан дэсэмнка М. Кирвисниеми хүрэл медальда хүртөө. Эндэ Олимпиин нааданнуудай гурба дахин чемпионка болоһон Любовь Егорова түрүүшын зүйлнүүдтэ бүхы хүсэ шадалаа гаргаһан дээрэһээ энэ удаада дүрбэдэхи һуурида түригдэшэнэн байгаа.

Эхэнэрнүүдэй дунда биатлоноор 4×7,5 километрэй зайда эстафетэ дамжуулгатай урилдаанда Россин спортсмен басагад илалта туйлалээ. Эгээл һүүлдэ эстафетэ дамжуулан абаһан Свен Фишер нүхэдэйнгөө амжалтые батадхажа, түрүүлэн фиништэ хүрэжэ ерээ. Түрүүшын шатада Россин биатлонистнууд сагаалса дээрэ урагшагүйдэбэшье, саашадаа байдалаа һайжаруулжа, гурбадахи гү, али дүрбэдэхи һуурида гараха аргатай болоо һэн. Тиин эгээл һүүлшын шатада старт абаһан Сергей Чепиков хурдан түргэнөөр зургаадахи һуурида гаргуулжархёо. Франциин команда гурбадахи һуурида гаража, хүрэл медальда хүртэбэ.

Фигурна халтиралгаар мурысөөндэ Украиный 17-той спортсменка Оксана Баюл түрүү һуури эзэлжэ, Олимпиин нааданнуудай чемпионка болобо. Энэнь эдир басаганай ехэ амжалта гээшэ. Альбервильдэ болоһон Олимпиин нааданнуудта хүрэл медальда хүртэһэн США-гай фигуристка Пенси Кэриган энэ удаада урагшаа нэгэ алхам хэжэ, мүнгэн медаляар шагнагдаа. КНР-эй 17-той спортсменка Лю Чен урда хоёр жэлэй туршада дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө мурысөөнүүдтэ гурбадахи һуури эзэлһэн һаа, энэ удаадашье тэрээнһээ дээшэ гаража шадабагүй. Теэд олимпийскэ медаль үнэтэй сэнтэй юм ааб даа.

БУРЯТИЯ
мүнөөдэрэй номерто

«Б. Ельцин: «Тохёолдоһон эрхэ байдалые арга боломжотойгоор хэрэглэхэ манай гол зорилго».

Районой газетэнүүдһээ.

«Барилгашадай семинарзүблоон»— мэдээсэл.

Соёлой асуудалнууд дэлгүүрэй оршондо. «Хүтэлбэрилэгшэд яажа туһалхаб?»— Т. Якунаевагай статья.

ЭЛДЭБ ҺОНИН

75 МЯНГАН ТОННО

алта үүн түрэлтэн газар дороһоо мэнтажа абаа гэжэ тоологдобо. Энэ алтаарнь табан дахар гэртэл адли тэбхээнэг хэхээр юм байна.

АЯГҮЙ ЮУМЭНҮҮД

Аяншалжа ябаһан зондо аягүй юумэнүүд олон ааб даа. Зүгөөр гостиницануудсоохи ваннын таһалгануудай богоһонууд олон муу юумэ асаадаг. Олонхидоо дадамал бэшэ үндэр богоһодо торууд, хүлэйтгөө хурга хуулха ушарнууд ходо дайрададаг.

Хоёрдохёор, аэропортнуудай ашаа хаагшадай муугаар ажалдаһанһаа боложо, абажа ябаһан багажай үгы болошохо ушарнууд баһал олон дайралдана.

Гурбадахяар, аяншалжа ябагшадай мүнгэ тусхайгаар һэлгэхэдээ, шадаал һаа, мэхэлхые оролдохо ушарнууд олон ааб даа.

ОЛОН БОЛОХОДОО, ҺАЙН ГҮ?

Энэдхэгэй нинслэл хотодо болон оршон байрохи тосхон, һуурин дээрэ ажаһуугшадай улам олон боложол байһан ушар правительствын һанаае яһалаханаар зобооно хэбэртэй. Тиигэжэ элдэб хэмжээнүүдые абаһанай ашаар 2001 ондо 11,2 миллион хүнэй ажаһууха хилэ дээрэнь зогсоохо гэлсэбэ.

Һүүлэй 40 жэл соо Делидэ ажаһуугшадай тоо 6 дахин шахуугаар олон болоод, 10 миллион хүндэ дүтэлжэ байна. Тиимэһээ ургалтын энэл хэмжээе зандань орхёо һаа, 2001 ондо 13,2 миллион хүн Делидэ ажаһуужа байха.

(Хэблэлһээ абтаба).

ТАТАМИ ДЭЭРЭ—ЭДИР ДЗЮДОИСТНУУД

Эсэгэ ороноо хамгаалагшадай үдэртэ зорюулагдажа, эдир дзюдоистнуудай мурысөөн Улаан-Удын Хүүгэдэй уран бэлигэй ордон соо үнгэргэгдэбэ. Физическэ культурын түбэй, Хүүгэдэй уран бэлигэй ордоной, «Гэсэр», «Эрэлхэг зориг» гэжэ дүрбэн командын эдир спортсменүүд мурысөөндэ хабаадажа, мэргэжэл шадабаряа нарижуулхаһаа гадна, арга дүрэеэ мүлиһэн байгаа.

Эгээл хүнгэн шэгнүүртэ Хүүгэдэй уран бэлигэй ордондо һорилго бэлэдхэл хэдэг А. Малышев гоё һайханаар барилдажа, түрүү һуури эзэлээ. Удаадахи шэгнүүртэ «Гэсэр» командын гэшүүн Боря Вершинин онсо шалгаржа, түгэсхэлэй уулзалгануудта Р. Красниковые, Б. Белоусовые диилэбэ.

35 килограммай шэгнүүртэ Дима Бураев шандааһа шангатай байһанаа харуулжа, Дондок Дондоковые диилэжэ, түрүү һуури эзэлһэн байха юм.

Удаадахи шэгнүүртэ физическэ культурын түбэй командын гэшүүн Саша Чагдуров Хүүгэдэй уран бэлигэй ордоной түлөөлэгшэ Вадим Баянгуев хоёрой уулзалга сугларагшадые һонирхуулаа.

41 килограмм. Эндэ хүбүүдэй дунда мурысэһэн Вера Липовцева бэрхэ спортсменка боложо ябаһанаа харуулба. Тэрэ хэдэн уулзалгада шалгаржа, түгэсхэлэй нааданда «Гэсэр» командын гэшүүн Слава Дондоковто яаха аргагүй диилдэжэ, хёрдохи һуури эзэлһэн байха юм. Теэд энэнь эдир басаганай ехэ амжалта гээшэ.

Д. Сергиенко, Б. Токтохоев, М. Митрохин гэгшэд 45 килограммай шэгнүүртэ илажа гараһан байна.

Мурысөөнэй дүнгүүдээр Хүүгэдэй уран бэлигэй ордоной суглуулагдамал команда илажа, кубогаар шагнагдаба. «Гэсэр» хоёрдохи, «Эрэлхэг зориг» гурбадахи һууринуудые эзэлээ. Энэ талаар тренернүүд Д. Б. Никулин, В. В. Серебренников, В. С. Бадмаев гэгшэдэй һуургшад илангаяа һайнаар барилдаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

А. ТАНХАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: барилдаанай үе.

С. СОЛОМИНСКИИН фото.

Редактор Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ
РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б-М. Ж. (харюусалгата секретарь). НИМАЕВ П. Н. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., РИНЧИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), ГОКТОХОЕВА В. Э.

Эмхидхэн байгуулагшад— Буряад Республикын Верховно Совет, Буряад Республикын Министрнүүдэй Совет
Бүгэдэ буряадай үндэһэн соёлой эблэл болон редакциин ажалша коллектив.

Манай адрес: 670000, Улаан-Удэ, Каландаришвилиин үйлсэ 23, «Буряад үнэн» газетын редакци.

Редакциин телефонууд: редакторай—2-50-96, приемныи—2-54-54, редакторай орлогшонорой—2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретарин—2-50-52, секретариадай—2-66-76 таһагууд: нинтын политическэ—2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа—2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-67-81, 2-61-35, соёлой эрдэмэй болон һургуулинуудай—2-60-21 (даагшань), 2-57-63; олонинтын худэлмэриин ба мэдээсэлэй—2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын—2-60-91; коррек торнүүдэй—2-33-61, хэблэлдэ бэлдэгшэдэй—2-35-95. Манай корреспондентнүүд: Агинскда—3-42-19. Закаменскда—30-61.
Буряад Республикын Министрнүүдэй Советэй хэблэлэй телефонууд: директор—2-49-94, бухгалтери—2-23-67, вахта—2-56-62.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудаһан гэнэ. Индекс 50901. Хэһэг 6.363. Стереотипта тушаагдаһан саг. 20.

Буряад Республикын республикэ типографида газетэ хэблэгдэнэ, Ленин торэйнь телефон: 2-40-45.
Мүн 69-дэхи номертойгоор бүртгэгдэнэ.